

Kalaallit Nunaanni nuukkusussuseq

Kalaallit Nunaanni nuukkusussuseq
pillugu misissuinermi pingaarnersuineq

Nuukkusussuseq pillugu aqutsisut
Nuuk 2010

Kalaallit Nunaanni nuukkusussuseq

Kalaallit Nunaanni nuukkusussuseq pillugu
misissuinermi pingaarnersiuneq

Nuukkusussuseq pillugu aqutsisut

Nuuk 2010

Kalaallit Nunaanni nuukkusussuseq. Kalaallit Nunaanni nuukkusussuseq pillugu misissuinermi pingaarnersiuneq Nuuk 2010

Takutitassiaq 15. januar 2010-mi saqqummiussinissamut suliaavoq

Aappassaanik saqqummiussaq

Pingaarnersiuummik suliaqartuuvoq:
Rasmus Ole Rasmussen / Nordregio

Nuukkusussuseq pillugu aqutsisuni, inuttaapput:
Klaus Georg Hansen (siulittaasoq)
Christel Lund Jæger-Hansen (siulittaasup tullia)
Peter Hansen
Thomas "Tyt" Mogensen
Jane Rusbjerg
Freia Lund Sørensen
Sten R.S. Egede

Ilusilersuisoq:
Maja Sig Vestergaard

Kalaallit Nunaanni nuukkusussuseq pillugu eqikkaaneq misissuinerillu itisiliisut ukunani aaneqarsinnaassapput:
www.smv.gl/mobilitet
www.aluminium.gl

Nunap assingata saqqaaniittup titarnernik takutippaa nuuttarnerit ingerlaartarfiat piffissami 1996-miit 2006-p tungaanut. Titarnernit qalipaataasa silissusaasalu takutippaat nuuttarnerit annertussusaat. Titarnernit sungaartut aminnerusut tassaapput piffissami nuunnerit 1-25-iusimasut. Nuukulaarfiunerpaat piffissami misissuiffiusumi 1.000-it sinnerlugit nuuffiusimapput, titarnermillu taartumik silinnerusumik takutinneqarluni.

Siulequt

Inuiaqatigiinni suliassat amerlasuut annertuullu ukiuni tulliuuttuni inuiaqatigiit sumi najugaqar-tarnerinut sunniuteqarsinnaapput. Kisianni inu-iaqatigiit akornanni allangortitsinissami paasis-sutissat pingaaruteqartut pigineqarsimanngillat. Tamanna tunngavigalugu 2008-p upernaavani ataatsimiinnerup kingorna inuit nuuttarnerat pil-lugu misissuinerit aallartinneqarput.

Misissuinerit aqutsisoqarfimmit malinnaaf-figineqarsimapput. Aqutsisoqarfik ukunannga ilaasortaaffigineqarpoq Ineqarnermut, At-taveqarnermut Angallanermullu Naalakkersu-isoqarfiup ataani aluminiuliorniarluni suliniut pil-lugu Pilersaarusionermut atatillugu Avatangiisit Nalilersuisut, Greenland Development, Inussut-issarsionermut Sulisoqarnermullu Naalakkersu-isoqarfik, Aningaasaqarnermut Sulisoqarnermul-lu Aqutsisoqarfik, Aatsitassarsionermut Pisortaqarfik, Kalaallit Nunaanni Kisitseqqissaar-tarfik, Kultureqarnermut, Atuartitaanermut, Ilisi-matusarnermut, Ilageeqarnermut Aqutsisoqarfik, Folketingimi Atlantikup Avannaani Suleqatigiillu.

Misissuinerit amerlanersai Nordregio-mit in-gerlanneqarsimapput seniorforsker Rasmus Ole Rasmussen-imit aqunneqarlutik. Peqataasut tamarmik misissuinerit ingerlanneqarnerini an-nertuumik suliaqarsimapput, ilaasullu akornim-inni pitsaalluinnartumik suleqatigiissimapput.

Saqqummiussaq annertuumik misissuisima-nerup kinguneranik pingaarnersiuieneruvoq. Saqqummiussup uuma saqqummersinneqarnera peqatigalugu misissuinerimi nalunaarusiat

itinerusumik inernernik allaaserinnittut aamma avammut saqqummiunneqassapput. Nalunaaru-siat itinerusumik imallit qallunaatuinnaq saqqum-mersinneqassapput, unali pingaarnersiuieneq ka-laallisut qallunaatullu pissarsiarineqarsinnaavoq.

Aatsaat taama annertutigisumik tullerriaareq-qissaarluni inuiaqatigiit nuuttarneri siunissamilu nuunnissamut eqqarsaataat misissueqqissaarfigi-neqarput. Aatsaallu inuiaqatigiit ilinniagaqarnerat pillugu paasisutissat tamakkiisut atorlugit misis-suisoqarpoq.

Nuuttarneq pillugu misissuinerit inernerit tunnga-vissatut pingaaruteqarluinnassapput piffissami qaninnermi politikkikkut pingaaruteqaqisunik aaliangiinissani.

Misissuinerit nalingi pingaaruteqaqisut pigiin-nassagaanni pingaaruteqarpoq ukiuni tullerni aningaasaliisoqartarnissaa, taamaasiornikkummi misissuinerit inernerit nutarterneqartuarnissaat anguneqarsinnaavoq.

Klaus Georg Hansen
Nuuttarneq pillugu Aqutsisuni siulittaasoq

Januar 2010

Qulequttat

Kalaallit Nunaanni nuuttartut amerlaqaat	qup. 2
Ilaat nuuttaqattartarput, ilaallu nunaminni najugaqaannartarput?	qup. 6
Kikkut nuunnerusarpat, kikkullu uninngaannarneruppat?	qup. 8
Sooq ilai taama nuuttaqattaartigippat?	qup. 10
Sooq ilai nuunneq ajorpat?	qup. 12
Nuuttarnermi periaatsit assigiinngitsut suuppat?	qup. 14
Suut orniginarpat, tamannalu tamanut atuuppa?	qup. 18
Suliffissat nutaat qanoq nalunngisaqarfigineqarpat - aatsitassarsiorneq	qup. 20
Suliffissat nutaat qanoq nalunngisaqarfigineqarpat – aluminiu?	qup. 21
Kikkut soqutiginnippat?	qup. 22
Suut soqutigineqarpat?	qup. 24
Qanoq atorfeqarusunneq?	qup. 26
Qallunaat Nunaanni kalaallinut suut ataappat?	qup. 28
Suliniutit taama isikkullit nunani allani qanoq misilittagaqarfigineqarpat?	qup. 30
Kalaallit Nunaannut qanoq siulittuisoqarsinnaava?	qup. 32
Misissuinerit	qup. 34
Periaatsit	qup. 35
Ingerlatitseqqinneq	qup. 38

Kalaallit Nunaanni nuuttartut amerlaqaat

Kalaallit Nunaanni innuttaasut nuuttaqattartuupput. Kalaallit Nunaanni inoqarfiit 80-it missaaniipput, taamaasillunilu nuunnissamut periarfissat assigiinngitsut 6.400-juullutik, periarfissallu taaku 30 %-iisa missaat atorneqarput.

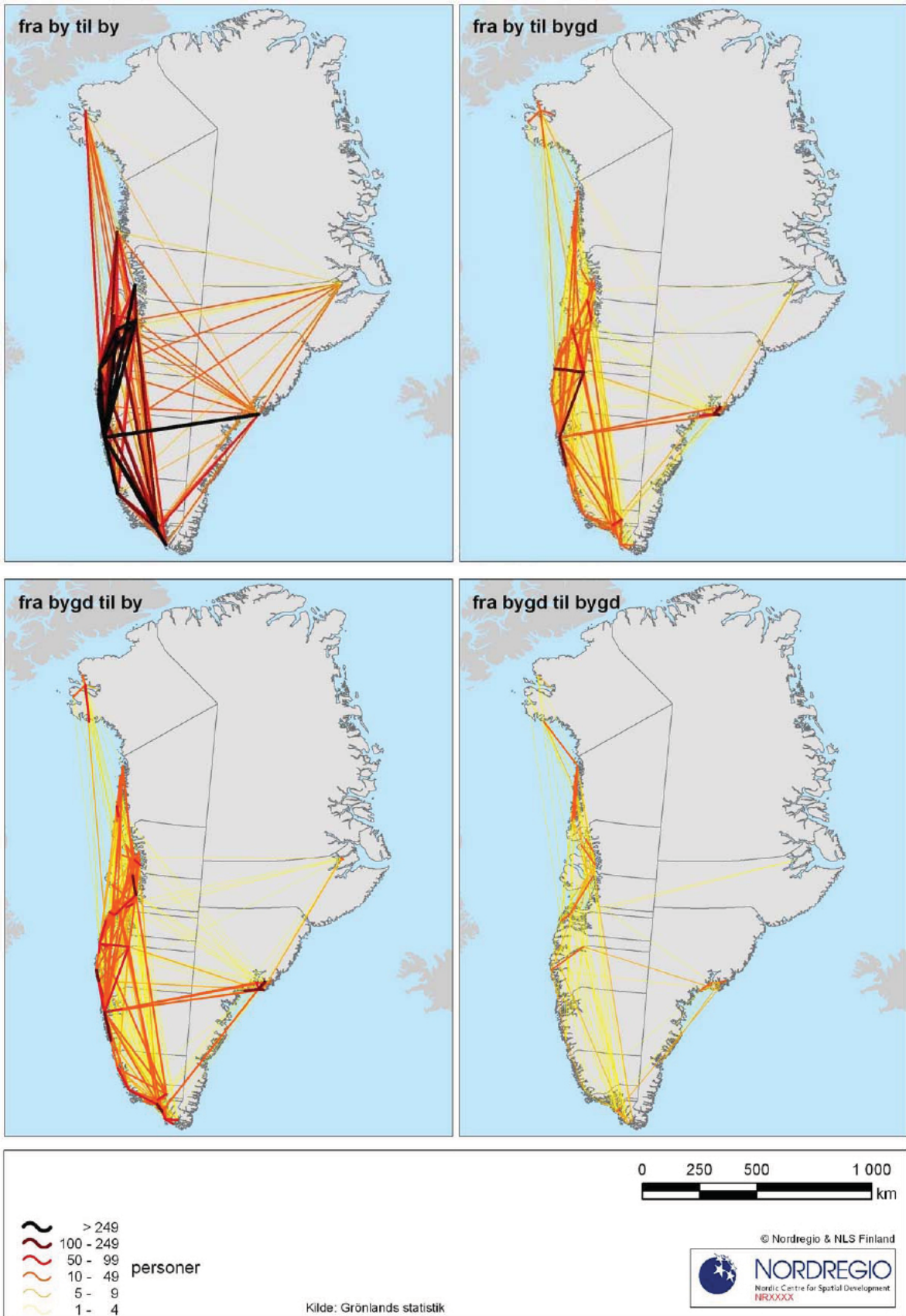
Nunani Avannarlerni Nunallu Issittumiittut allat innuttaasa nuuttarnerannut sanilliullugu nuuttarnerit akulikinnerupput.

Kisianni kikkut tamarmik nuunneq ajorput. Kalaallit Nunaanni inuit nuuttarnerat tunngavigalugu eqimattanut pingaarnernut pingasunut agguataarisoqarsinnaavoq:

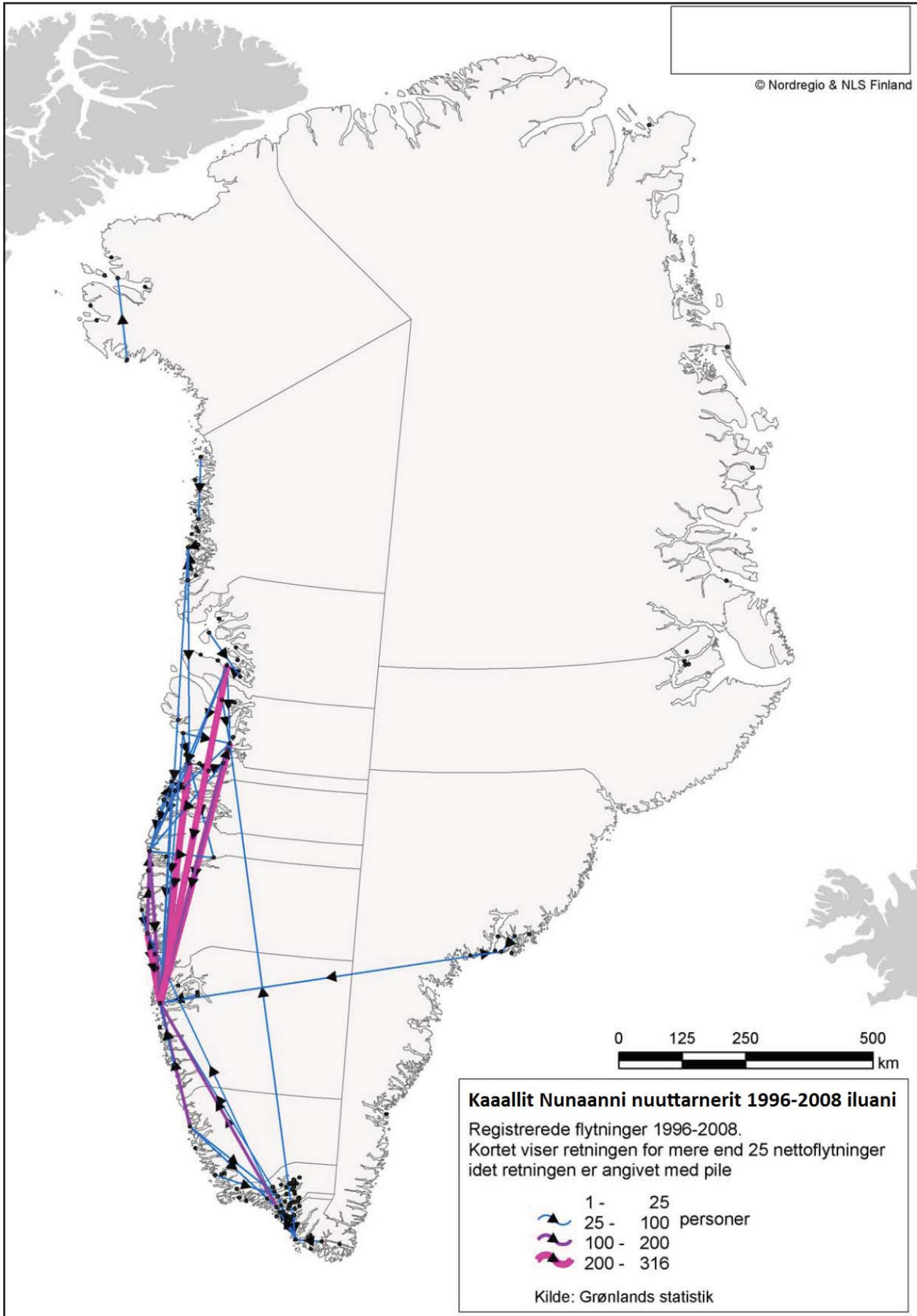
- Eqimattaq nuunneq ajortoq, tassalu misissuiffiup ingerlanerani najugarisaminnit allamut nikissimangitsut, misissuiffik 1996-miit 2008 tungaanut ingerlanneqarpoq. Eqimattaq ukiut tamaasa innuttaasut 80 %-iisa missaaniittuaannarpoq.
- Eqimattaq nuuillutik nuunnikut, misissuinerup nalaani najugarisamiit nuuttut, nunakuminnullu uteqqinngitsut. Eqimattaq taanna ukiumut innuttaasut 4 %-iisa missaanniittarpoq.
- Naggataatigullu eqimattaq misissuinerup nalaani nuukkallarnikut, tassalu nunagisartik qimakkiallugu, ilaatigut arlaleriaq nuuttaqattaariarlutik, najugaq aallartiffitik arlaatigut uterfigeqqittarlugu. Eqimattaq taanna innuttaasut 16-iisa missaanniip-poq.

Nunapassingata saqqaaniittup titarnernik takutip-paa nuuttarnerit ingerlaartarfiat piffissami 1996-miit 2006-p tungaanut. Titarnernit qalipaataasa silissusaasalu takutippaat nuuttarnerit annertususaat. Titarnernit aminnerusut tassaapput piffissami nuunnerit ikinnerusut. Nuukulaarfiunerpaat piffissami misissuiffiusumi 1.000-it sinnerlugit nuuffiusimapput, titarnermillu aappaluttumik taartumik silinnerusumik takutinneqarluni.

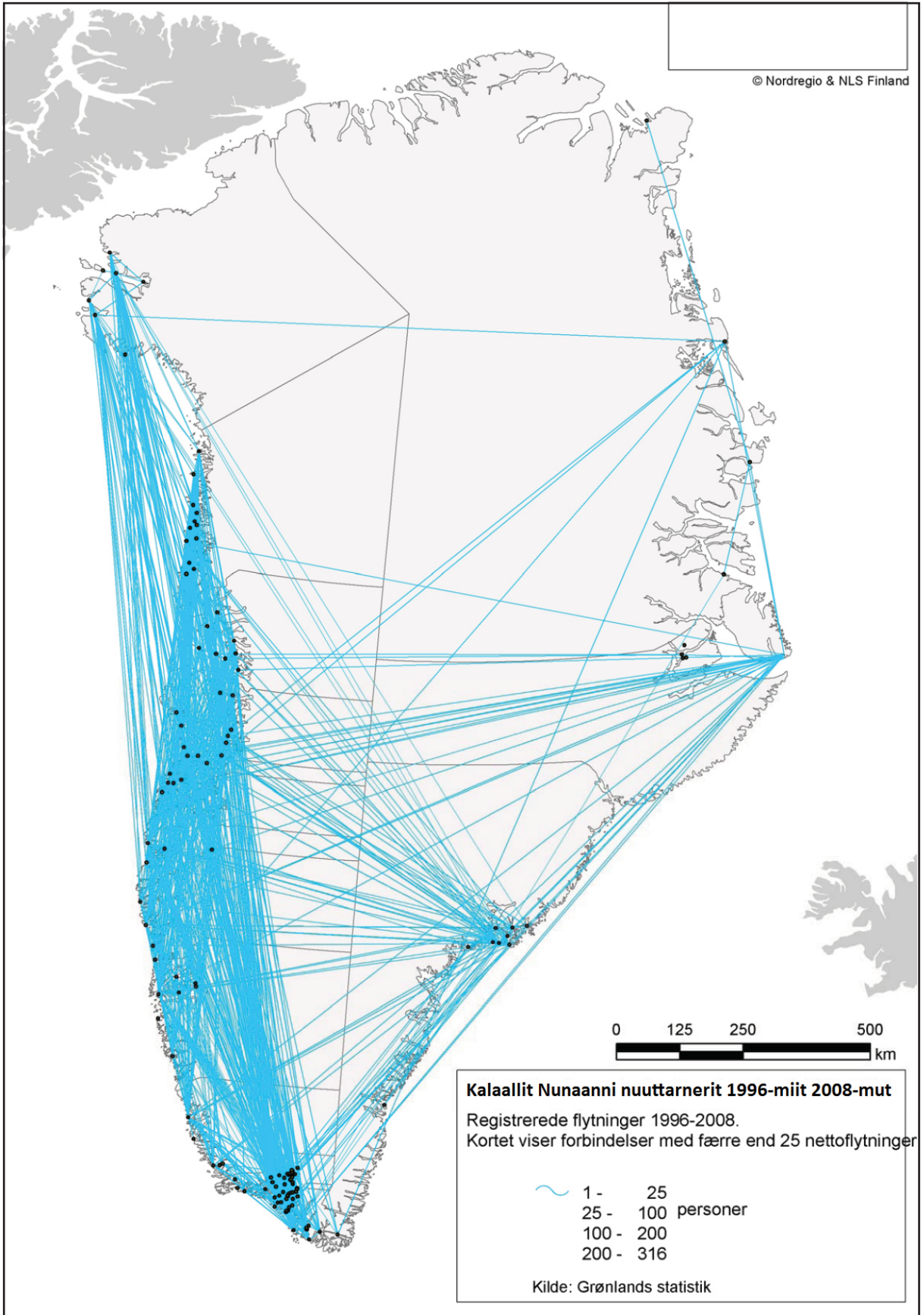
Takutitassiani tulliuttuni pingasuusuni (Takutitassiaq 1a, 1b, aamma 1c) takuneqarsinnaapput nuuttarnerit nalinginnaasumik ilisarnaataat. Takutitassiami 1a-mi takuneqarsinnaapput nuuttarnerit pingaaruteqartut assigiinngitsut sisamat. Titarnernit qalipaataasa silissusaasalu takutippaat qanoq nuukulasoqartiginersoq. Qulaani saamerlermi takuneqarsinnaavoq illoqarfiit akornanni nuuttarnerit nalinginnaanersaat. Qulaani talerperlermi takuneqarsinnaavoq illoqarfinniit nunaqarfinnut nuuttarneq, naqqanilu saamerlermi illuata tungaanut nuuttartut takuneqarsinnaallutik, tassa nunaqarfimmiit illoqarfimmut. Nuuttarnerit tamarmiusut isigissagaanni nunaqarfinniit illoqarfinnut nuuttarnerit amerlanerupput. Ataani talerpiani takuneqarsinnaapput nunaqarfimmiit nunaqarfimmut nuuttartut.

Takutittasiaq 1a: Kalaallit Nunaanni nuuttarnerit pingaarnerusut.

Takutitassiaq 1b: Nuuttarnerit (piffimmut nutsertut ilanngaatigereerlugit) qalipaatinik takuneqarsinnaapput nuunnerit amerlassusaat (piffimmut nutsertut ilanngaatigereerlugit), tikkuaatillu takutippaat nutsertut sumut ingerlaarsimanersut

Takutitassiaq 1c: Nuuttarnerit: 25-nik ikinnerusunik nutserinerit.

Ilaat nuuttaqattartarput, ilaallu nunaminni najugaqaannartarput

Kalaallit Nunaanni innuttaasut apersorneqartut 40 %-iisa missaat nunagisamit ukiut tallimat ilu-anni nuunnissartik ilimagalugu nalunaarutigisimavaat. Taakkunannga 25 %-iisa missaat ukiup ataatsip ingerlanerani nuussangapput, 25 % piffissami ukiup ataatsip marlullu akornanni nuussangapput, 20 %-illu missaat ukiut pingasut tallimallu akornanni nuussangallutik.

Apersorneqartullu sinneri, nalunaarutigisimavaat "nuunnissaminnut piareeqqallutik", kisiannili periarfissaq suli takkussimangitsoq imaluunniit nunagisamut attuumassuteqarpallaarneq aporfiusoq nuunnissamut aaliangernissamut.

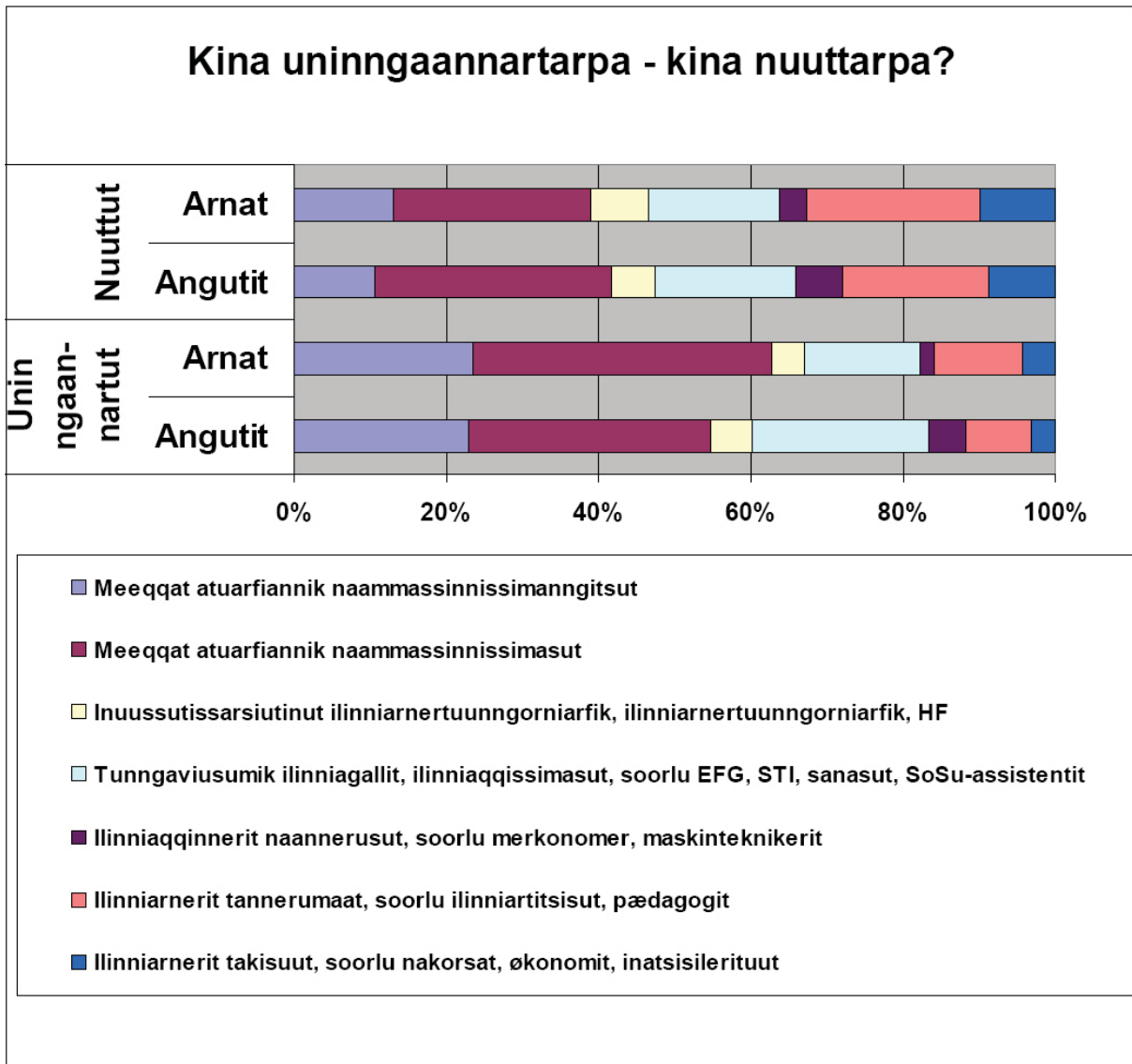
Nuuttarnerit ilusaat assigiinngiiaaqaat:

- Illoqarfimmiit illoqarfimmut allamut nuunnerit, nuuttarnerit 39,3 %-eraat.
- Kalaallit Nunaanniit nunanut allanut nuuttarnerit nuunnerit 22,5 %-eraat.
- Nuummut nuuttartut nuunnerit 16,5 %-iisa missaaniipput.
- Illoqarfinnut anginerit nuuttartut, tassalu Sisimiunut, Ilulissanut, Maniitsumut Qaqortumullu, nuunnerit 5,7 %, 5,3 %, 2,6 % aammalu 5,0 %-imiipput.
- Nunaqarfinnullu nuuttartut, kommunip iluani illoqarfimmiit nunaqarfimmut (1,9 %), kommuninilu allani nunaqarfinnut (1,2 %) nuuttarnerit annikinnerpaapput.

Ilinniarneq, ilinniarsimasanik atuiniarneq, pisinnaasallu atorniarlugit pingaarnertut tunngivigineqartarput, pingaartumik nuillutik nuuttut akornanni. Siullertut taaneqarsinnaavoq ilinniariartorluni nuunneq, aappassaatut ilinniarsimasat tunngavigalugit pisinnaasat atorniarlugit nuunnerit.

Ilitsersuut qulaatungaaniittup (Takutitassiaq 2) takutippaa ukiut tallimat ingerlaneranni nuunnissaminnut eqqarsaateqarsimasut, illuata tungaanilu nuukkusunnigitsut. Takuneqarsinnaavoq, inuit takinerusumik ilinniagallit nuunnissamut ammanerujussuusut inunnut sivikitsumik imaluunniit ilinniagaqanngitsunut sanilliullugit. Arnat angutitut sanilliullutik sivirusunerusumik ilinniagaqarniartarnertik tunngavigalugu, nuukkusussaat annertunerusarpoq, eqimattallu arnat angutillu ilinniagaqanngitsut najugarisaminni najugaqaannarnissartik ilimagisarpaat.

Nuunnissamut aalianginnginnermi piumasaqaatit amerlasuut qulakkeerneqaqqaartariaasarpur, taamaattumillu nuukkusullutik kissaateqartut nuuttartullu ilaatigut ataqatigiin neq ajorput, ilaannaammi piviusunnigortitsisarmata.

Takutitassiaq 2. Kina nuunneq ajorpa, kinalu nuuttarpat? Agguataarinninnerit suaassuseq ilinniagarlu tunngavigalugit ingerlanneqarput. Ilinniagakitsut nuukkallartarput, ilinniagaqarnerusullu nuinnerusarlutik. Nuukkallarnerit nuuittartunit akulikinnerusarmata, arlaleriaq nuuttoqarsinnaasarpog, kisiannili najugarisaq aallartiffiusog uterfigineqartarluni.

Kikkut nuunnerusarpat, kikkullu uninngaannarneruppat?

Qulaani takutitassiami takuneqarsinnaasutut (Takutitassiaq 3), angutit arnanut sanilliullugu ukiut tallimat iluanni nuunnissaminnut eqqarsateqartut amerlanerupput. Kalaallit Nunaanni innuttaasut akornanni angutit arnanit amerlanerupput, taamaattumillu tamanna tupinnarpallaanngilaq. Angutit arnanit nuukkallarnerusarput, kisianili nunaminnut uteqqittarlutik, illuatungaanili arnat nuukkaangamik nuuittarlutik. Tamatuma kinguneraa arnat angutinut sanilliullutik nunatik qimagarnerugaat.

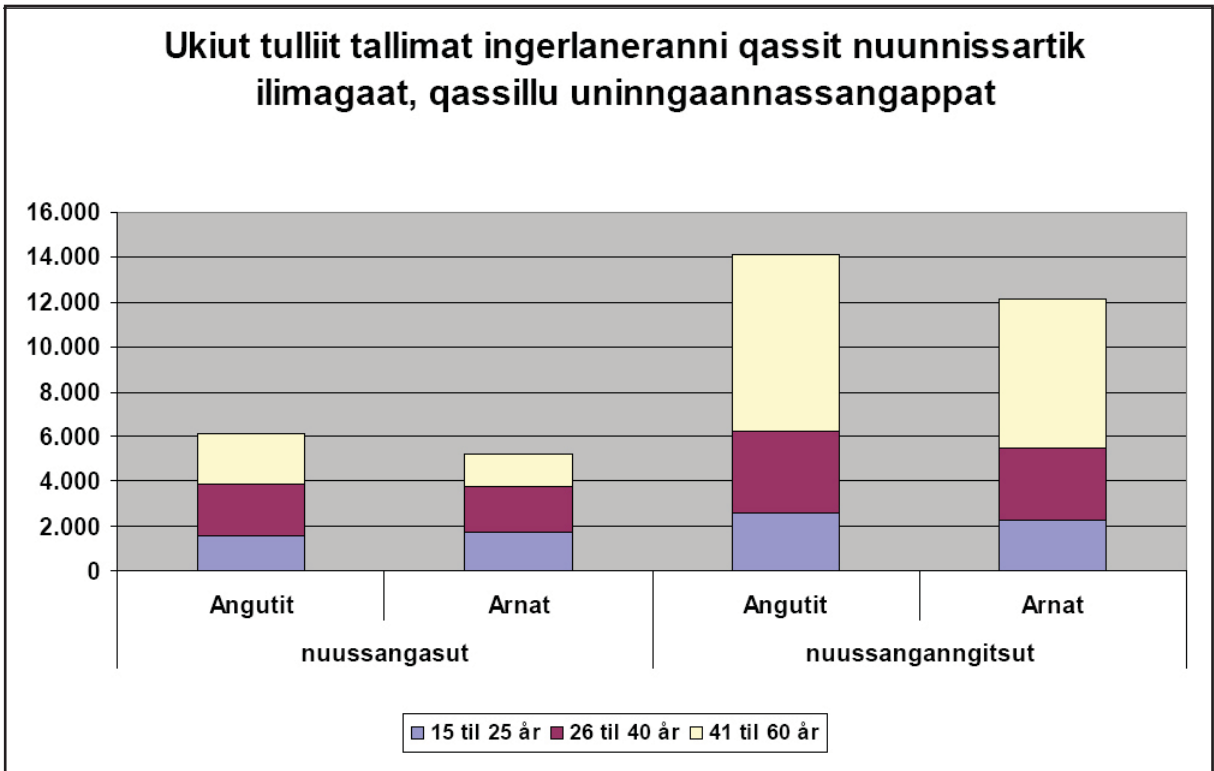
Inuusuttut utoqqarniit nuukulanerusarput, Takutitassiaq 3-milu takuneqarsinnaavoq, eqimattaq 15-25-nik ukiullit affangajai nuunnissartik ilimagaat, eqimattarlu 26-40-nik ukiullit 33 %-iisa nuunnissartik ilimagalugu. Eqimattamilu 40-t sinerlugit ukiulinni 20 %-iisa ataallugit nuunnissartik ilimagaat.

Nunaqarfinni najugaqartut nuukulanerupput, nuuttarnerilu nuukkallarnerusarlutik, illoqarfinnilu innuuttaasuni takussaanerulluni nuuillutik nuuttartut. Nuukkallarnerit ilarpasui nunaqarfimmiit illoqarfimmut qaninnerusumut nuunnerusarput, taakkunanilu nalinginnaanerulluni nuukkallarnek piffissami sivikitsumi.

Sumi inunngorsimaneq aamma nuuttarnermut apeqqutaalluinnarpoq. Kalaallit Nunaata avataani inunngorsimasut nunatsinni inunngortunit nuukulanerusarput, nuunnerit nuukkallarneruppata nuuinneruppataluunniit. Kommunit ilarpussuini innuttaasut Kalaallit Nunaata avataani inunngortut 33 %-ii angullugit nuuttartut, nuukkallarnikut imaluunniit nuuinnikkut. Tamannalu pisuteqarpoq kommunit ilaanni Kalaallit Nunaata avataani inunngortut ikittarmata.

Illimagineqareersutut illoqarfiit anginerit innuttaqarput Kalaallit Nunaata avataani inunngortunik nuukulasunik, Kalaallit Nunaani inunngortullu nuukulanerusut.

Isertitat tunngavigalugit nuuttarnerit misionerini takuneqarsinnaavoq eqimattat isertitakinnerpaasut akunnattumillu isertitallit nuukulanerusartut. Isertitakinnerpaani nuukkallartarnerit takussaanerpaaput. Isertitakinnerpaanullu ilaapput piniartut aalisartullu. Nalinginnaasarpoq sulffigigallagaq nunami allamiittoq peqqutigalugu. Isertitaqarnerusunilu nunnerit nuuinnerusut takussaanerupput. Nalinginnaavorlu atorfigisaarnerulernissaq tunngavigalugu nuuttoqartartoq, tunngaviillu pingaarnersaasa ilagisaraat aningaarsiaqarnerulernissaq.

Takutitassiaq 3. Ukiut tallimat ingerlaneranni kikkut qassillu nuunnissartik eqqarsaatigaat, suaassuseq tunngavigalugu.

Sooq ilai taama nuuttaqattaartigippat?

Nuunnermut tunngavigineqartartut annersaraat inuup nammineq suliffia imaluunniit aapparisaq suliffia. Aperineqartut 67%-iisa nuunnermut suliffik tunngaviusutut tikkuartarpaat (takuuk misissueriaatsit pillugit immikkoortoq). Tamatuma saniatigut 17%-it nammineq ilinniarnissaq imaluunniit aapparisaq ilinniarnissaa tunngavigalugu oqartarput. Aamma nuukkusunnermut tunngaviusartut ilagaat ilaquuttat, meeqqat ilinniarnissaat, najugarisamut attuumassuteqarpallaannginneq. Eqimattarlu kingulleq 17%-iusoq nuunnermut tunngavigisatut taasarpaat misigisaqarnissaq. Apersorneqartut nuunnissamut tunngaviit arlallit tikkuarsinnaasarpaat.

Aningaasarsiorsinnaaneq, inuuniarnissamullu atugassarititat pitsaanerusut saniatigut pisinnaasat atorluarnissaat anguniarlugu najugarisaq qimanneqartarpoq. Akissarsiat annertussusaat tunngavigalugu nuuttarneq annertunersaavoq, tassami apersorneqartut 49%-iisa tamanna tunngaviusutut ilisimatitsissutigisimavaat. 24%-iisa nuunnertik suliffigisimasamit pisinnaalersimasat atorluarniarlugit tunngavilersuutigisimavaat. 22%-iisa ilinniagartik tunngavigalugu nuunnertik nalunaarutigisimavaat. 29%-iisa ilinniaqqissinnaaneq tunngavigalugu nuussimaneraput. 28%-iisa suliffigissaarnissaq pingaarnertut tunngavigisimanerarpaat. Tamatuma saniatigut qaanguttoortarnikkut saniatigut isertitsisinnaaneq, suliffimmi atugassarititat nuukkusunnermut tunngavigisarsimanerarpaat.

Apersorneqartut ilarpassuisa ersarissarpaat pikkorissaqqinnissaq, suliffiillu pisinnaasanik atuffiusinnaasut aaliangernermut tunngaviusartut. Angutinut pingaaruteqartarpoq pisinnaalersimasat atorluarneqarnissaat, arnanullu ilinniarsinnaanissamut suliffinnullu unammillernarnerusunut perusunneq pingaaruteqartarluni.

Tabel-imi (Takutitassiaq 4) takutinneqarpoq tunngaviit pingaarnersiorneqarneri Angutit-nut arnat-nullu agguarlugit. Silittumik allannitalimik ilisarnaasernerqarsimapput arnat angutillu akissuteqarnerminni assigiinnginnerpaaffii.

Ukiut tunngavigalugit misissuineri takuneqarsinnaavoq inuusuttunit pingaartinneqarnerpaasoq ilinniarnissaq, pikkorissarnissaq, suliffissallu. Utoqqaanerusunit suliffimik qulakkeerinninnissaq akissarsiallu pingaartinneqarnerpaapput.

Ilinniarsimaneq tunngavigalugu agguataarnermi ilinniagakinnerusut isertitassat qulakkeernissaat suliffissallu pingaarnertinneqarput, annertunerusumillu ilinniagallit akornanni suliffigissaarneq, pikkorissarneq meeqqallu ilinniaqqiffissai pingaartinneqarnerullutik.

Nuunnermut suut tunngavigineqartarpat?			
	Procentinngorlugu agguataarineq		
	angutit	arnat	katillugit
Allamik suliffittaarusunneq	12,3	11,2	11,8
Namineq ilinniagaqarnissaq	7,3	12,4	9,6
Suliffittaarusunneq	9,9	8,4	9,2
Suliffigissaarnissamut periarfissat	9,9	7,5	8,8
Aningaasarsianik pitsaannerusunik perusunneq	8,6	7,9	8,2
Ilaquttat tunngavigalugit	5,7	10,5	7,9
Meeqqat ilinniagaqarnissaat	6,1	9,0	7,5
Sunngiffimmi periarfissat	6,9	8,1	7,5
Suliffimmi atugassarititat pitsaannerusut	7,4	6,4	6,9
Inissamik (pitsaannerusumik) pissarsinissaq	5,2	4,5	4,9
Pisortat atugassarititaa (napparsimaveqarfik, meeqqeriviit, utoqqarnut atugassarititat il. il.)	4,7	3,9	4,3
Aapparisaq ilinniarnera	4,8	2,8	3,9
Najugarisami angalarsimangitsutut misigineq	3,4	2,6	3,0
Nuuffissami attaveqaatit pitsaannerusut (timmisartut/umiarsuit)	2,9	2,1	2,5
Sulisartuunermiit tunuarneq	2,9	1,3	2,2
Peqqissuseq tunngavigalugu	2,1	1,5	1,8

Takutitassiaq 4. Suut tunngaviuppat nuunnissamut? Suiassuseq tunngavigalugu.

Sooq ilai nuunneq ajorpat?

Apersuinerni amerlasuuni nuukkusunginnermut kissaateqarnermi tunngaviutinneqartarput najugaqarfimmi inuit attaveqarfigisat nuuffissamilu attaveqarfigisinnaasat.

Nuuffissami ilaqutaqaraanni inigisassamit atugassarititat ajornerulaaraluaaraangata akueriuminarnerusarpoq, soorlu aamma meeqqerivinnut inissaqanngikkallarneq akueriuminarnerusarluni nuuffissami ilaqutaqaraanni. Illuatungaani najugarisami toqqissisimanartumik attaveqarfeqaraanni inuuniarnermi atugassarititat najugarisami nuuffissamiit pitsaannginnerugaluartut akueriuminarnerusinnaasarpur.

Illuata tungaani tabel-imi takuneqarsinnaavoq angutit arnallu nuunnissamut aaliangernissami tunngavigineqartartut tungaatigut assigiinngissusaat. Kisitsisit ersarissakkat atorlugit ilisarnaasernerqarnikuupput arnat angutillu tulleriarnerminni assigiinnginnerpaaffigisaat.

Arnat inooqatigiinnermi atugassarititat, attaveqarfigisat, atuarnermut ilinniarnermullu pisutsit pingaartittarpaat. Illuatunngaani angutit suliffeqarfimmi atugassarititat akissarsiallu pingaarnertittarpaat. Angutinilu inuusunnerusuni

takussaasarpog najugaqarfimmi inooqatigiinnikut atugassarititat pingaartittaraat, angitilli utoqqaanerusut suliffissamik qulakkeerinninneq, aningaasarsiat suliffimmilu atugassarititat pinerusarlugit.

Inuit pisaminnik tunisisartut, tassalu inuussutissarsiuutigalugu aalisartut piniartullu allamik inuussutissarsiuutilinnut sanilliullugu nuuttaqtannginnerupput. Taakkunani nuillutik nuuttut ikittuararsuupput. Apersuinerni inuit taakku nunagisamik eqqaani piniartarnerminnut aalisartarnerminnullu pituttorsimanertik tunngaviunerartarpaat, taamaattumillu nuukulasuunatik.

Inuit pisortanit pisartagaqartut utoqqalinersiuteqartullu eqimattanut allanut sanilliullutik nuuttannginnerupput, tassami kommunini tamani takuneqarsinnaavoq eqimattat taakku 90-97%-ii nuunngisaannartuusut. Kisitsisinilu nikingassutit tassaapput nuukkallartartut amerlassusaat, soorlu isertitat tunngavigalugit nuukkallartartuni taama inissisimasoqartoq. Eqimattani taaneqartuni nuuttoqartillugu amerlanertigut nuunneq nuukkallarnerusarpoq, siuliinilu taarikkat assigalugit isertitakinnerusut tassaapput nuuttaqattaarnerpaasartut.

Suut pissutaasarpat nuukkusunnginnermut?			
	Procent-inngorlugu agguataarineq		
	Angutit	Arnat	Katillugit
Inooqatigiinnikkut attaveqarfii ilaqttallu	11,0	10,8	10,9
Inigisamik iluarisimaarinnineq	10,0	9,2	9,6
Akissarsiat annertussusaat	7,1	7,0	7,1
Attaveqaatitigut periarfissat (Internet, telefon il. il.)	6,8	6,8	6,8
Siornatigut sulisarnikkut pisinnaalersimasat atorneqarneri	6,6	5,6	6,1
Kalaaliminernik pissarsisinnaaneq	6,2	5,8	6,0
Suleqatit	5,8	6,0	5,9
Aapparisaq atorfia	5,2	6,4	5,8
Inigisamat pituttorsimaneq (soorlu attartortitsinissaq imaluunniit akiginiaanissaq)	5,6	5,1	5,4
Ilinniarnikkut pisinnaalersimasani atuineq	5,0	4,6	4,8
Najugarisami pisiassat sullissinikkullu sullissinerit amerlassusaat	4,4	4,8	4,6
Atuarfeqarfii/ meeqqeriviit	3,6	5,0	4,3
Suliffigissaarnissamat periarfissat	3,9	4,4	4,2
Angallannermi periarfissat (timmisartut/umiarsuit)	3,7	4,0	3,9
Sunngiffimmi periarfissat (timersorneq, unnukkat atuarneq il. il.)	4,1	3,6	3,8
Ilinniaqqinnissamat / pikkorissarnissamat periarfissat	3,4	4,2	3,8
Kulturi (Katersugaasiviit, katersortarfii, tusarnaar-titsinerit il. il.)	3,2	3,7	3,4
Saniatigut suliffiit/ qaangiuttoorsinnaaneq	2,2	1,5	1,8
Namineq suliffiuteqarneq	2,1	1,5	1,7

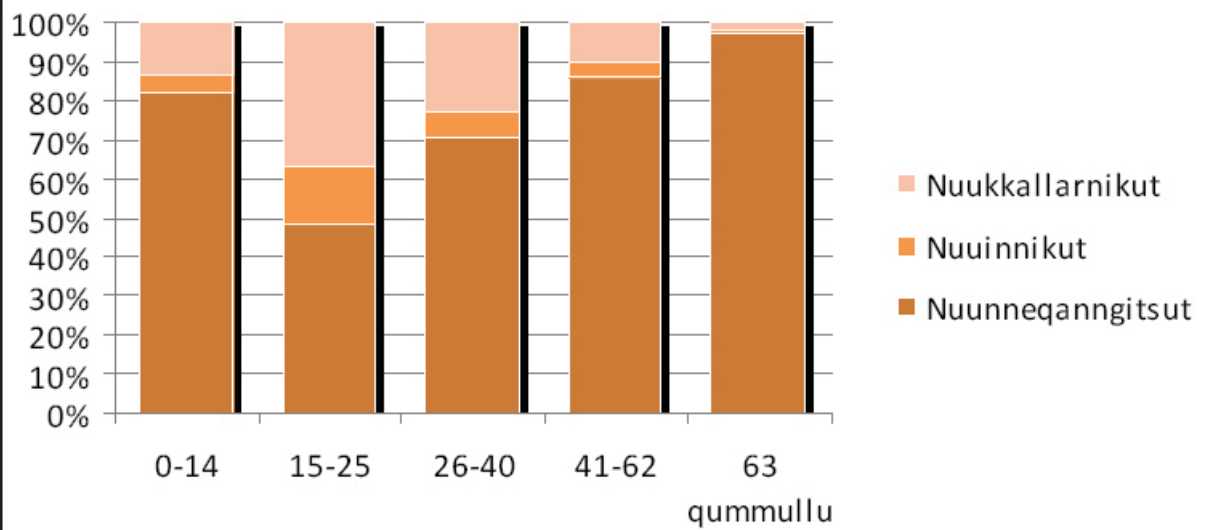
Takutitassiaq 5. Nuukkusunnginnermut suut pissutaasarpat? Suiaassuseq tunngavigalugu.

Nuuttarnermi periaatsit assigiinngitsut suuppat?

Nuuttarnermi inuit ukiui apeqqutaalluinnartarput. Eqimattat marluk nuuttaqattartuupput. Siullermik inuusuttut 16-niit 25-it tikillugit ukiulit. Taakkuuppummi nalinginnaasumik atuariatartut sulilu nammineq ilaqutartaarneqanngitsut imaluunniit aatsaat aappassaminnik nassaarnikut. Ukiut tullerisai nuuttaqattartorsuunngillat, ilaqutariittut inissisimanertik inissilluaqqaarniartamikku. Nuuttaqattaartartut tullii tassaapput pitsaanagerusumik atorfeqarnissaq meeqqallu atugassaat pitsaanagerusut anguniarlugit. Tassangaaniillu nuuttarnerit annikillerujussuuartarput utoqqaanerillu nuuppiarneq ajorlutik.

Inuusuttut nuunnissaminnut kissaateqarnerminni tunngavigisarpaat ilinniarnissaq, ilinniaqqinnissaq pikkorisarnissarlu. Apeqqutaasarporli sumi najugaqarneq, tassami illoqarfigisami ilinniarnissamut periarfissat pigineqarpata nuunnissamut kissaateqarneq annikillerujussuuartarpoq, ilinniarnissamullu periarfissaqanngippat nuunniarnermut tunngaviulluinnartarluni. Kisianni apersuinerni inuusuttut taaneq ajorpaat suut ilinnarfissat pigineqassanersut.

Ukiut tunngavigalugit nuuttarnerit

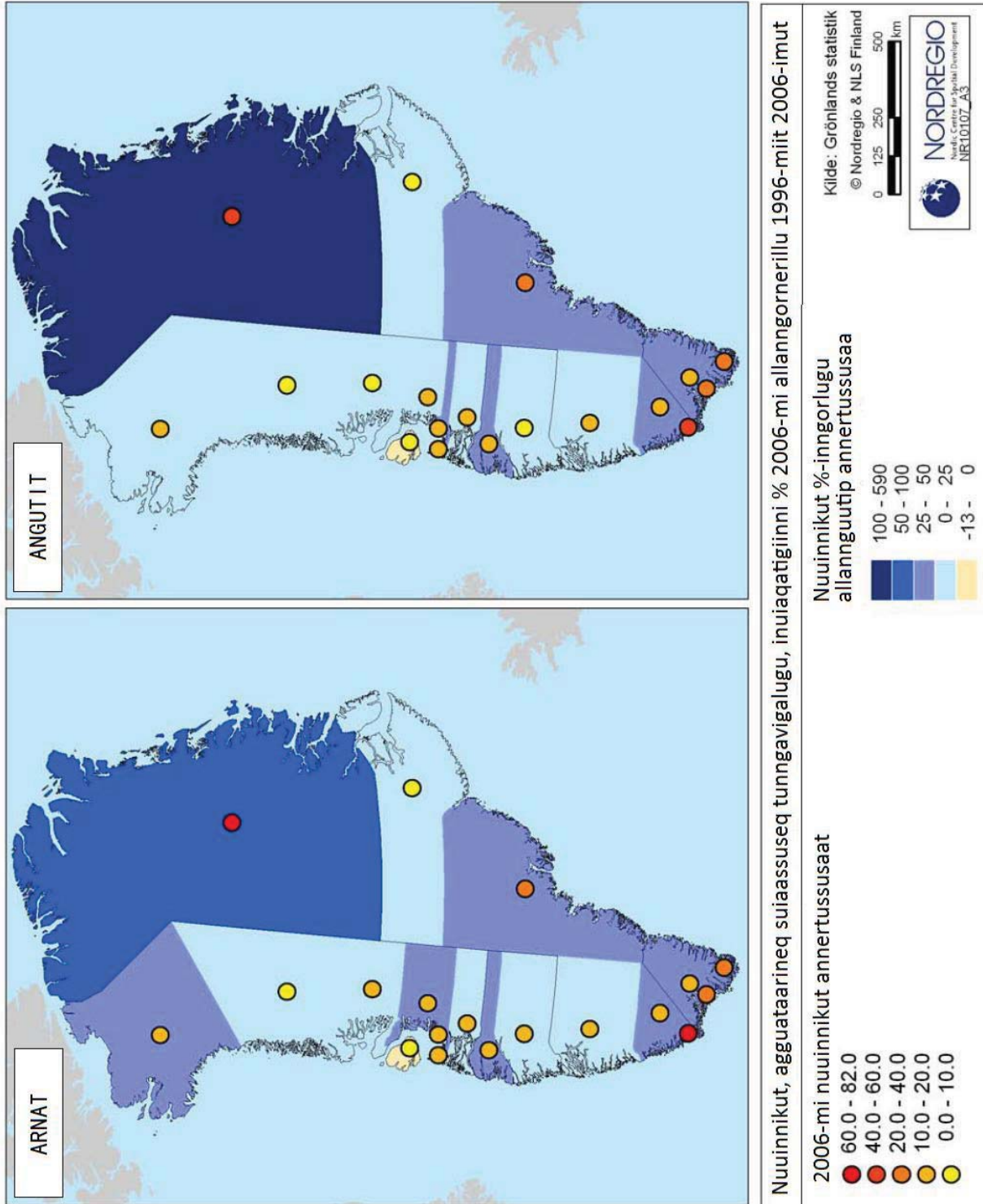

Takutitassiaq 6. Ukiut tunngavigalugit nuuttarnerit nalinginnaanerusut

Ilinniarnissamut periarfissat angutinit arnanullu pingaarpoq, angutinilli pingaartinneqartarportaaq akissarsiat atorfigissaarnissarlu. Arnanili aningaasarsiat pingaartinneqarnerat annikinnerusarpoq. Kisianni arnat atorfigissaarnissaq pingaartinnerullugu saqqummiuttarpat.

Inunnik 177-nik itinerusumik apersuinikkut (takuuk periaatsit pillugit immikkoortumi), angutit arnallu inuusunnerusut assigiinngissusaat ersarinnerulerpoq. Arnat pingaartitarpat suliffeqarfik ilinniakkat tunngavigalugit inuttullu unammilligassalik ineriartorfissalillu. Angutit pingaarnerpaatittarpat aningaasarsiat, suliffeqarfimmi atugassat pingaartinneqartarput, kisiannili aningaasarsianit annikinneralaarsuar-mik.

Arnat nuukkaangamik nuuttarput, taamaattumilu arnat piffiit ilaanni angutinit ikinnerunerat anertusiartorpoq. Arnat nuuttarnerat alloriarfittut taaneqarsinnaapput "stepstone-mobilitet", tassami nunaqarfinniit illoqarfinniillu minnerusunit annerusunut nuuttarput, ilaallu nunatta avataanut nuuttarlutik. Angutinit nalinginnaaneruvoq suliarlorlutik sivikinnerusumik sivisunerusumilluunniit nuukkallartarneq illoqarfinnut nunaqarfinnullu qanittunut, amerlanertigullu najukkaminnut uteqqittarlutik.

Takutitassiaq 7. Suaassuseq tunngavigalugu nuuttarnerit isikkui. (Taasineq "Nuuinnikut %-inngorlugu allannguutip annertussusaa" tassaavoq nunagisamit nuuissimasut (nunapassingani qalipaatersimasat) tassaammata 1996-imiit 2006-imut nuuissimasut annertussusaat. Upernaviup Kommuniiani takuneqarsinnaavoq nuillutik nuussimasut 5%-imiit 10% tikillugu 2006-mi amerlanerusut 1996-miit, tamannalu angutinit arnanullu atuuppoq).

Suut orniginarpat, tamannalu tamanut atuuppa?

Inuit ataasiakkaat suut orniginartinneraat assigi-inngitsorujussuuvoq, soorlu titartakkami 8-mi takuneqarsinnaasoq, nuunnissamut tunngaviit pingaartinneqartut arnat angutillu akornanni assigi-inngitsorujussuusut. Akissarsiat pisinnaasimalersimasallu atorluarsinnaaneri angutinit pingaartut taaneqartarput, kisiannili arnanit ilinniagaq ilinniaqqissinnaaneq pingaarnertinneqartarluni.

Nuunnginnermi pissutsit qularnaareersimasassat suut pingaarnertinneqarnersut tikikkaanni nuuffissami suliffittaarsinnaanissaq pingaarnertinneqartut taaneqartarpoq (takutitassiaq 9). Apersorneqartut 50 %-iisa sinnerlugit tamanna nuunnissamut aaliangernermi pingaarnertinneqartut taasarpaat. Tamattullu pingaartinneqartigaaq nuuffissami inissaqartitaaneq. Taakkuninnga appasinnerungaatsiartut taaneqartarpoq aapparisaq suliffeqarsinnaanera meeqqerivinnilu inissat, affaasali sinnerlugit nalunaartarput kingullit pingaarteqanngitsuusut imaluunniit soqutaanngitsuusut. Meeqqat ukiui, inigisap attartortissinnaanera akigisinnaaneraluunniit apeqqutigineqaraangat, pingaartitsisut anikitsuaraasarpur. Taamaattumik pingaarteqasusaannik oqartoqarsinnaaganngilaq.

Qupperneq 19-nimi tabel-i allerpaaq (titartagaq 10) tunngaviit pillugit takutitassiat assiliartaasa allanngortilaarpaat, tassami pingaarnertinneqartut nalileraanni 4-mik naliliisoqartarpoq, 1-millu naliliisoqartarluni isumaqaraanni naluara / soqutig-inngilara, akissutillu tunngavigalugit eqimattat pingasut ukuulerput:

Pingaarteqarlunartut saqqummiunneqarput:

- Inissap tungaa,
- Inooqatigiiinnermi attaveqaatit, ilaqtannullu ataneq,
- Sunngiffimmi periarfissat aammalu
- Pisiassanut sullinneqarnissamullu periarfissat.

Pingaarteqartut saqqummiunneqarput:

- Attaveqarnissamut periarfissat,
- Atuarfinni pissutsit,
- Aapparisaq suliffissaa.

Killilimmik pingaarteqartut pingaarteqanngitsulluunniit:

- Kulturikkut neqeroorutit, aammalu
- Kalaaliminernik pissarsisinnaaneq

	Akissutit %-inngorlugit		Nikingassut angutit - arnat	
	Angutit	Arnat		
Akissarsiat	28,9	23,9	4,9	Angutinit amerlanerusuteqarfiit
Saniatigut sulisinnaanermut/ qaanguuttoorsinnaanermut periarfissat	5,6	2,9	2,6	
Pisinnaalersimasat atorneqarnissaat	13,8	11,7	2,1	
Suliffigissaarnissamut periarfissat	15,1	14,4	0,6	Assigiikannerfiit
Suliffeqarusunnginneq	3,9	3,5	0,5	
Suliffeqarfimmi atugassarititat	10,2	11,0	0,8	
Ilinniarsimasaq tunngavigalugu pisinnaasat atorneqarnerat	10,6	13,3	2,8	Arnanit amerlanerusuteqarfiit
Ilinniaqqissinnaanermut periarfissat	12,0	19,2	7,2	

Takutitassiaq 8. Tunngaviit pingaarteqartut nuunnissamut aaliangernermermi

	Pingaaru- teqarluinnar- poq	Pingaaru- teqarpoq	Pingaaru- uteqanngilaq	Naluara	Akissu- teqartut
Meeqqat najugaqatigisat ukiui	13,4 % (76)	9,7 % (55)	27,87 % (158)	49,03 % (278)	567
Suliffissamik isumaqatigiissut	52,14 % (304)	13,04 % (76)	12,35 % (72)	22,47 % (131)	583
Aapparma suliffissamik isumaqatigiis.	30,77 % (176)	13,11 % (75)	15,91 % (91)	40,21% (230)	572
Inigisap attartortinnissaa/ akiginissaa	14,56 % (83)	8,42 % (48)	31,4 % (179)	45,61 % (260)	570
Nuuffimmi inissaq piareeqqa- soq	55,63 % (321)	15,25 % (88)	10,57 % (61)	18,54 % (107)	577
Meeqqat meeqqerivimmi inissaqarnerat	22,79 % (129)	6,54 % (37)	19,79 % (112)	50,88 % (288)	566
Akissuteqartut tamarmiusut					595

Takutitassiaq 9. Suut pingaruteqarpat, piffissami aaliangersimasumi nuunnissamut?

	Pingaaru- teqarluinnar- poq	Pingaaru- teqarpoq	Pingaaru- uteqanngilaq	Naluara	Akissu- teqartut
Inooqatigiinnermi at- taveqaatit/ ilaquuttat	50,08 % (302)	23,22 % (47)	7,79 % (47)	18,91 % (114)	603
Kulturikkut neqeroorutit	21,89 % (132)	35,32 % (213)	18,91 % (114)	23,88 % (144)	603
Sunngiffimmi periarfissat	32,84 % (198)	35,66 % (215)	13,6 % (82)	17,91 % (108)	603
Atuarfiit/ meeqqeriviit	41,79 % (252)	10,45 % (63)	16,75 % (101)	31,01 % (187)	603
Inissaq	55,22 % (333)	20,73 % (125)	7,46 % (45)	16,58 % (100)	603
Attaveqaatit (timmisartut/ umiarsuit	27,36 % (165)	29,35 % (177)	19,9 % (120)	23,38 % (141)	603
Internet / telefon	41,46 % (250)	25,04 % (151)	11,77 % (71)	21,72 % (131)	603
Kalaalimerngit	26,53 % (160)	17,08 % (103)	28,52 % (172)	27,86 % (168)	603
Pisiassat sullinneqarnerlu	37,98 % (229)	29,52 % (178)	10,78 % (65)	21,72 % (131)	603
Aapparisaq suliffissaa	42,29 % (255)	13,1 % (79)	8,79 % (53)	35,82 % (216)	603
Akissuteqartut tamarmiusut					603

Takutitassiaq 10. Pissutsit allat suut pingaruteqarpat, nuunnissamut aalianginnginnermi?

Suliffissat nutaat qanoq nalunn-gisaqarfigineqarpat - aatsitassarsiorneq

Ataani takutinneqarput apersorneqartut aatsitassarsiorneq pillugu apeqqutigineqartunut oqaaseqaataat. Tabel-imi qullermi oqaaseqaatit 618-t nalinginnaanerpaat takutinneqarput. Tabel-imi allermi 454-nik oqaaseqaatitalimmi takutinneqarput, apeqqutaatinnagu tullerriiaarneri suussusaallu, apeqqutinut akissutit akerliusinnaasut ilaliisinnaasullu.

Takutitassiaq 11. Aatsitassarsiorneq pillugu oqaaseqaatigineqartartut	
Akissutigineqartartut assigiinngitsut akissuteqartullu amerlassusaat	Akissuteqartut
Naluara/Takorloorfissaqartinngilara	415
Pissanganarpoq	88
Artornarpoq	38
Nukersornarpoq	25
Mingutsitsisarpoq	17
Ulorianarpoq	9
Eqianarpaluk	8
Peqqinnanngilaq	7
Aningaasaqarniarnermut pingaaruteqarpoq	6
Napparsimalersitsisarpoq	3
Kiappoq	2
Oqaaseqaatit eqimattanut ilanngunneqarsinnaasut	618
Aatsitassarsiorneq pillugu oqaaseqaatit assersuutaasinnaasut allat	
Nunami putu mattaangasoq, eqqaani illutaqanngitsaq, sulilluni ajutoortorpassuit, sulisartut ipertuut isai aanngasissut siunissaqarpassinngitsut	
Mattusimaneqartutut misigisimanarunaq!	
Eqqarsaat kusanaak, pinngortitaq allanngortiterlugu aserorterlugulu	
Aningaasaqarniarnermut iluaqutaassaaq	
Qaartiterinerpassuit, sulisartullu nipituumik imminnut oqaluuttut	
Pinngortitami misigisassarpassuit	
Peqqinnissamut pitsaanngitsaq, sivirusumik ilaqtannit peqannginneq	
Computerip saavani suliffiusoq – robot-it suliassaat	
Peqqissumik pitsaasumillu ilaqtariittut inuuniarnissaq ajornakusuussaqaq	
Ilinniagara atunngitsuussavara	
Kalaallit Nunaannut suliffissaaleqisunullu iluaqutaassaaq	
Illoqarfeeraq / nunaqarfeeraq, inuit piffinni aaliangersimasuni sulisartut	
Piumasaqarfiussaqaq, misilikkusunnarpoq	
Pingaaruteqarsinnaavoq, kisianni uannoortuunngilaq	
Nuluara tassani sulissallunga pisinnaasaqarnerlunga	
Avatangiisinut pitsaasuussaqaq, sulisartut kalaallit atorineqassapput	
Pissanganarpoq allaallunilu – unammilligassanut ammajuaannarpunga!	
Nunatsinnut pitsaasumik siursaaqataasinnaavoq	
Ilinniagaqarfigissallugu periarfissaqarluarpoq	
Immikkut ilisimasalinnut, ilinniagaqarfiarsimanissamik piumasaqarfiusoq	
Maskinarujussuarnit nipiliorneq	
Nuannerunaq, misilikkusunnarpoq	
Sullorsuarmi sulineq	
Kulturi nutaaq pinngussaaq. Inuppasuit tikisinnegassapput, ilinniartitsinissarlut pisariaqarpoq	

Suliffissat nutaat qanoq nalunn-gisaqarfigineqarpat - aatsitassarsiorneq

Ataani takutinneqarput apersorneqartut aluminiuliortalernissaq pillugu apeqqutigineqartunut oqaaseqaataat. Tabel-imi qullermi oqaaseqaatit 638-t nalinginnaanerpaat takutinneqarput. Tabel-imi allermi 370-nik oqaaseqaatitalimmi takutinneqarput, apeqqutaatinnagu tullerriaarneri suussusaallu, apeqqutinut akissutit akerliusiinnaasut ilaliisinaasullu.

Takutitassiaq 12. Aluminiuliorneq pillugu oqaaseqaatigineqartartut	
Akissutigineqartartut assigiingitsut akissuteqartullu amerlassusaat	Akissuteqartut
Naluara/Takorloorfissaqartinnngilara	511
Pissanganarpoq	40
Mingutsitsisarpoq	17
Nukersornarpoq	14
Ulorianarpoq	13
Artornarpoq	12
Kiappoq	11
Aningaasaqarniarnermut pingaaruteqarpoq	7
Peqqinnangilaq	6
Eqianarpaluk	4
Napparsimalersitsisarpoq	3
Oqaaseqaatit eqimattanut ilanngunneqarsinnaasut	638

Aluminiuliorneq pillugu oqaaseqaatit assersuutaasinaasut allat
Mingutsitsisarpoq nukinnillu annertuunik atuisarluni - ulorianaatsuunngilaq
Misilissimanginnakku naluara
Nunarsuarmut ineriartorneq pitsaasoq. Suliffeqarfik pitsaasoq
Kissartunik suliaqarneq
Unammilligassarpasuit nutaat, inuttut ineriartorneq
Ilaquttat kammalaatillu ilaginagit artornassaqaq
Suliffeqarfik pitsaasoq ilinniarluarfusiinnaasoq, inuiaqatigiinnut kalaallinut iluaqutaasussa
Angutinut suliffeqarfik
Barak-inik illoqarfeeraliaq, sulisartunut susassaqarfippasuit
Soqutigisaqarfiginnginnakku takorluugaqarfiginngilara
Inuiaqatigiit ineriartorerannut pingaaruteqarsinnaaqaq
Pisinnaasat pisariaqartinneqartut piginngilakka
Teknologi nutaaq suliaqarfigalugu pissanganartuaannarpoq
Ullu unnuarlu sulineq, suliarortut qaammaterpassuarni suliartoqqasartut
Suliffeqarfik pitsaasoq siunissaqarluarpoq, aningaasarissaartorlu
Nukersorluni sulineq, aningaasarsiasat annikitsut
Kulturit assigiingitsut, imminnut paaseqatigiinniarsarisut
Allamut suliarortarneq, ilaquttat qimallugit
Inuiaqatigiinnut periarfissaqartitsilissaaq
Kalaallit kulturiannut tulluutinngilaq
Kalaallit Nunaata aningaasaqarniarneranut iluaqutaasussa

Kikkut soqutiginnippat?

Misissuinerit ingerlanneqarsimasut pisinnaalersippaat takutissinnaalissallugu qanoq amerlatigisut, kikkullu suliassaqarfinnut nutaanut soqutigisaqarnersut. Sulisartunit tamarmiusunit kingumut kisitsinermi, ilaarusunnerlutik nalornisut ilaarusunngitsullu peeraanni, eqimattaq kiserngoruttoq tassaassaaq suliffinnut nutaanut sulerusussinnaasut.

Apersorneqartut nammineq akissutigisimasaat upperissinnaagaanni, sulisartunit eqimattaq anertoq suliassaqarfinnut nutaanut soqutiginnittut isikkoqarpoq. Sulisartut tamarmiusut 37.000 missaaniittunit – kisitsinikkut – inuit 13.000 missaaniittut arlaatigut soqutiginninnerminnut oqaaseqaateqarsimapput.

Kisitsisinit takuneqarsinnaasutut, apersorneqartut 64%-iisa suli naluaat, suliffissarsiuissanerlutik imaluunniit suliassaqarfinnut nutaanut soqutiginninnerlutik. Illuata tungaanili, akissuteqartut 36%-iisa suliassaqarfinnut nutaanut soqutiginnillutik nalunaaruteqarsimapput. Taakkumi nalunaaruteqarsimapput suliassaqarfiit nutaat ilaannut imaluunniit arlalinnut arlaatigut ilaarusussinnaallutik. Apersorneqartummi 16 %-iisa aluminiunik tunisassiorneq soqutiginniffigaat, 15 %-iisa aatsitassanik piianeq soqutiginniffigaat, 13 %-iisa aatsitassanik misissuineq soqutiginniffigaat, 12 %-illu oliamik ujaasineq soqutiginniffigalugu. Taamaattumik apersorneqartut 20 %-iasa arlalinnut soqutiginninnertik nalunaarutigisimavaat.

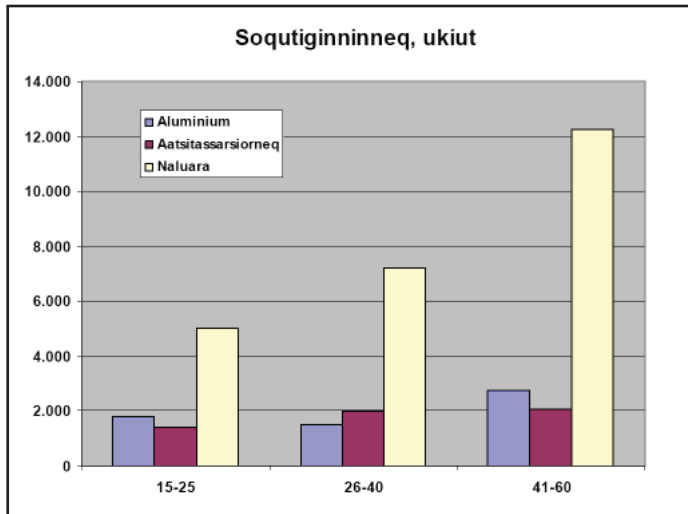
Tabel-ini quppernerup tullianiittuni titarnerup sungaartup (titarnerni pingasuni ataanartuni talerperlerpaajusumi) takutippaa qassit peqataarusunnatik, suli nalorninnerminnik nalunaaruteqarsimasut. Titarnerit tungujortut aapaluttullu (saamerliit) takutippaat eqimattat kisitsisitalerlugit suliffinnut nutaanut soqutiginnittut.

Ukiukkaarlugit agguataarinermi takuneqarsinnaavoq inuusunnerusut annertunerpaamik aluminiuliornermut soqutigisaqartut, tassami eqimattami tassani 23 %-it soqutiginnimmata, eqimattarlu 26-40 ukiullit aatsitassarsiornermut soqutiginninnerpaavoq, 19 %-ii soqutiginnimmata. Taakkuli inuusuttunit malinneqaanarput, tassami inuusuttut 18 %-ii aatsitassarsiornermut soqutiginnipput. Eqimattarlu 26-40 ukiullit aluminiuliornermut annertunngitsumik soqutiginnipput, tassami 14 %-ii soqutiginnimmata. Eqimattani utoqqaanerpaani soqutiginninneq 16 % aamma 12 %-iuvoq suliassaqarfinnut nutaanut taakkununga.

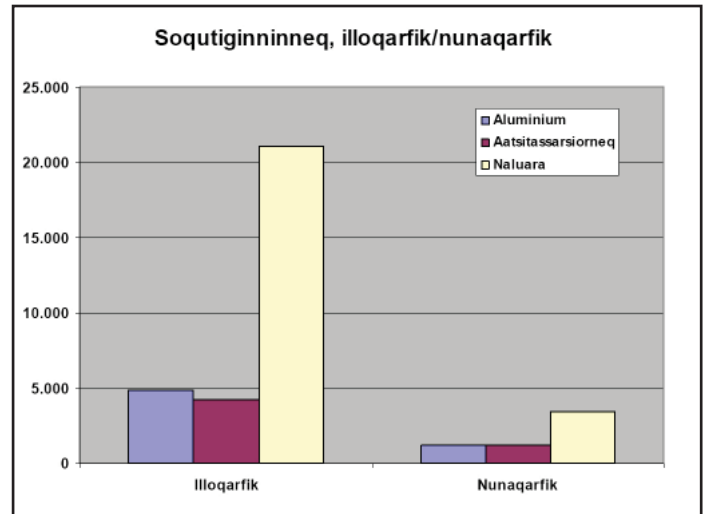
Illoqarfinni / nunaqarfinni soqutiginninneq asigiinngilaq, nunaqarfinnimit sulisartut 21 %-ii soqutiginnipput suliassaqarfinnut nutaanut. Kisianili illoqarfinni sulisartut 16 %-iinnai soqutiginnillutik. Illoqarfinni aluminiuliornermut soqutiginnittoqarneruvoq.

Angutit 22 %-ii suliffissanut nutaanut soqutiginnipput, aluminiuliornermullu soqutiginninneq annertuneraaq. Arnat 7 %-iinnai aatsitassarsiornermut soqutiginnipput, 10 %-iilu aluminiuliornermi soqutiginnillutik.

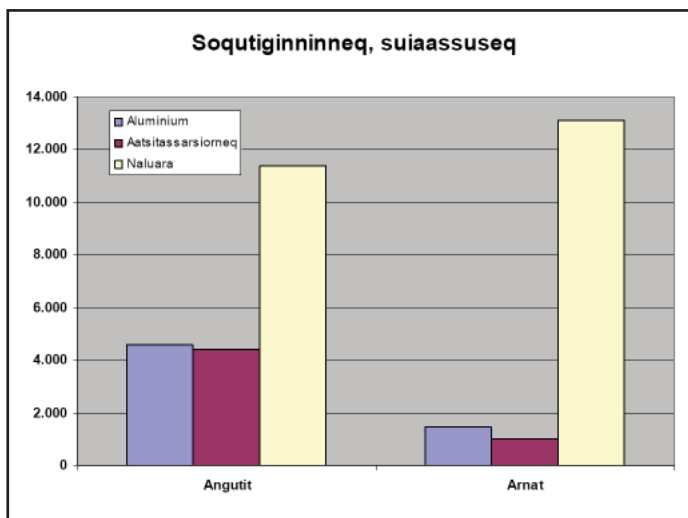
Nunat immikkoortukkaaraanni, kujataani aluminiuliornermut soqutiginninneq annertunersaavoq, sulisartummi 20 %-ii tassani soqutiginnimmata. Aatsitassarsiornermut soqutiginninneq annerpaavoq avannaani/kangianilu. Taakkunanimi aatsitassarsiornermut soqutiginninneq aamma 20 %-iuvoq. Nunap immikkoortuini qeqqa aamma Qeqertarsuup tunua soqutiginninneq sulisartuni 13 %-iuvoq 15 %-iullunilu.

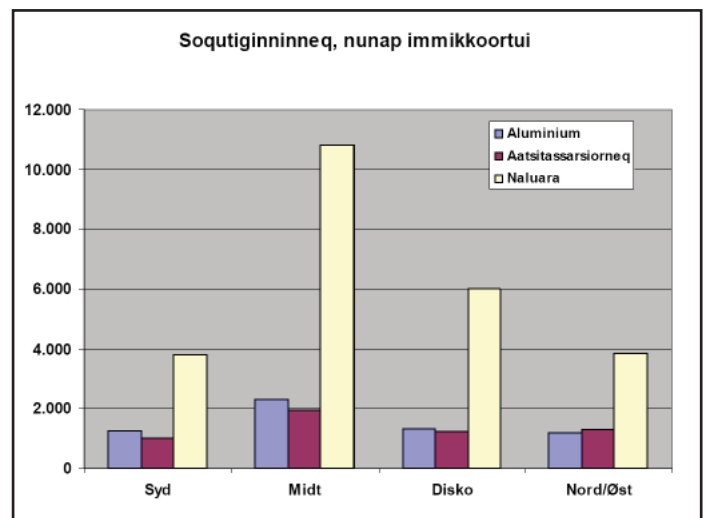
Takutitassiaq 13. Soqutiginnineq, ukiut.

Takutitassiaq 14. Soqutiginnineq Illoqarfik /nunaqarfik

Takutitassiaq 15. Soqutiginnineq, suaiaassuseq.

Takutitassiaq 16. Soqutiginnineq, nunap immikkoortui.

Suut soqutigineqarpat?

Qulaani tabel-imi takuneqarsinnaavoq (takutitasiaq 17) soqutiginnineq suliassaqrfinnut nutaanut, aningaasarsiornikkut suliniuteqarfiusuni siammasissuusoq. Tassalu suliassaqrfiit nutaat arlaat soqutigineqarnerup tungaatigut amerlanerussuteqarluangilaq. Misissueqqissaarnermi takuneqarsinnaalerpoq akissuteqartut ilinniagaat soqutigisaallu imminnut naleqqulluinnartut.

Suliassaqrfiit nutaat pillugit soqutigisat saqqummiunneqarnerinut sanilliullugu una allaassuteqarpoq, tassami apersuinerni soqutigisat pillugit eqimattat tamarmik misissuinermut ilaasimapput, uanilu apersorneqartut ilamininngui apeqquutit akeqqissuteqarfigisimavaat. Taamaattumik sulisartunit tamikkiisunit kingumut kisitsisoqarsinnaangilaq. Apersorneqartuni procentinngorlugu agguaaginnartoqarsinnaavoq.

Suiaassuseq tunngavigigaanni arnat allaffisorneq, nerisassanillu suliffeqarfinnut allanullu pilersuineqsoqutigineruaat, angutillu soqutigisaat sanaartornerup iluani ilinniakkat iluaniinnerulutik, soorlu maskinoperatør-itut, angallasinerup iluanni, ilinniarsimanngitsullu suliassaanni.

Sumi inunngorsimaneq tunngavigalugu (illoqarfik nunaqarfillu) eqimattaq illoqarfinningaaneersup orniginartinneruaat sanaartornerup iluani ilinniarsimasunut suliassat, allaffisorneq, aqut-sisut suliassat, maskinoperatør-it suliassat angallassinerullu ilua. Eqimattaq nunaqarfinningaaneersup pingaarnertut isagaa nerisassik suliffeqarfinnut allanullu pilersuineq, umiarsualivinni suliassat, minnerunngitsumillu ilinniarsimanngitsut suliassat.

Suliassat pillugit kissaatit illoqarfik/nunaqarfik tunngavigalugit agguaanikkut				
Suliassaq	Illoqarfik	Nunaqarfik	Angutit	Arnat
Allaffissorineq (bogføring, billet-ilerineq il.il.)	8,5	6,7	4,6	18,2
Akademiskerit suliassat (ingeniørit, biologit, geologit, inatsisilerituut, økonom osv.)	8,2	3,5	6,0	6,8
Qillerilluni qaartiterillunilu suliassat	6,6	8,9	9,2	2,0
Nerisassanik ingerlatsivinnut pilersuineq	8,8	13,1	3,8	33,8
Sanaartornerup iluani suliassat (elektrikerit, sanasut il. il.)	15,7	12,1	17,8	1,4
Umiarsualivinni suliassat	5,8	9,9	9,2	2,0
Aqutsisut suliassat / formand-ip	9,3	5,3	9,0	3,4
Maskinoperatørit (fx dumperinik ingerlatsinerit, assaanerit il.il.)	11,3	7,8	12,0	2,0
Niviarsiat assigisaallu	1,6	3,5	1,0	7,4
Niviarsiat assigisaallu	11,0	4,6	9,8	3,4
Angallasineq logistik	13,2	24,5	17,6	19,6
Ilinniarsimannigitsut suliassat	100,0	100,0	100,0	100,0

Takutitassiaq 17. Suliassat pillugit kissaatit illoqarfik/nunaqarfik, suaassuseq tunngavigalugit agguataarinikkut. Naqinnernik silinnerusunik ilisarnaaserlugit takutinneqarput agguataarinermi aappaminut annertunerungaatsiarpat. Assigiinngissutsit nalinginnaasumik assigiinngissutaasinnaapput, tassami susassaqrifiit ilai arnanit ingerlanneqarnerusarput, allallu angutinit ingerlanneqarnerusarlutik. Tamatuma saniatigut misissorneqartariaavoq susassaqrifiit nutaat aallartippata ilaqutariit imaluunniit kisermaat susassaqrifinnut nutaanut ornigunniarnersut.

Qanoq atorfeqarusunneq?

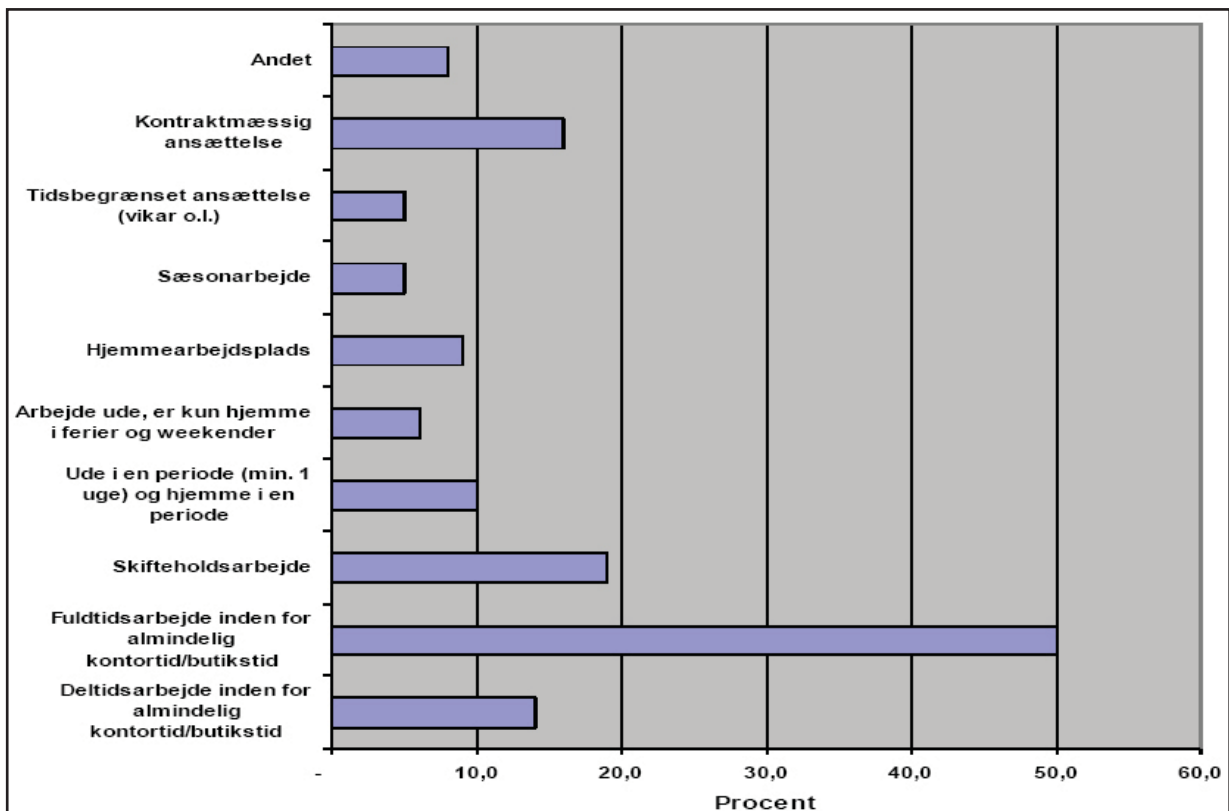
Kalaallit Nunaanni sulisartut amerlanersaasa sungiusimavaat allaffiit/ niuertarfiit ammanerisa nalaanni sulissallutik, kisiannilu ilaasa aamma nikerarluni sulisarneq sungiusimavaat. Ilaalli aalisarnermi inuussutissarsiuqarnertik tunn-gavigalugu sungiusimavaat sivilunerusumik illoqarfisik qimallugu sulissallutik, tamatumalu kingorna sivisoqataanik angerlarsimasarlutik. Kalaallit Nunaanni illoqarfiit nunaqarfiillu akornanni aqqusineqannginnerat pissutigalugu illoqarfimmi ataatsimi najugaqarluni allami sulisarneq pissutigalugu nuuttarneq takussaavoq, taamaattumillu sulisartut nunaqarfigisap illoqarfiillu qaninnerup, nunallu immikkoortuata iluani nuukkallartarneq ammaffigineqarsimalluni, soorlu tamanna paassissutissanik misissuinikkut takuneqarsinnaasimasoq (takuuk periaatsit pillugit immikkoortor-taq).

Qularnaateqanngilaq qulaani sulisartunit misilit-takkat sulisoqarnerup ammanerulernissaanut ataatsimoornerulernissaanullu pingaaruteqaru-maartut, tassami najugarisamit allamut suliar-tortarnissaq pingaaruteqarsinnaavoq. Qup-pernerup tulliani takutitassiani (Takutitassiat 18 aamma 19) takuneqarsinnaavoq atorfeqarner-mut periaatsit allaasut soqutiginniffigineqartut, soorlu suleriaatsimut sapaatip akunneri arlal-lit sulieriarluni piffissami sivilunerusumi anger-larsimasarluni. Suleriaatsit nutaat pillugit am-manerulerneq takuneqarsinnaavoq, sionatigut takussaanginnerusimagaluartoq. Suleriaatsit "allamut suliarlorluni peqanngikkiarluni piffis-

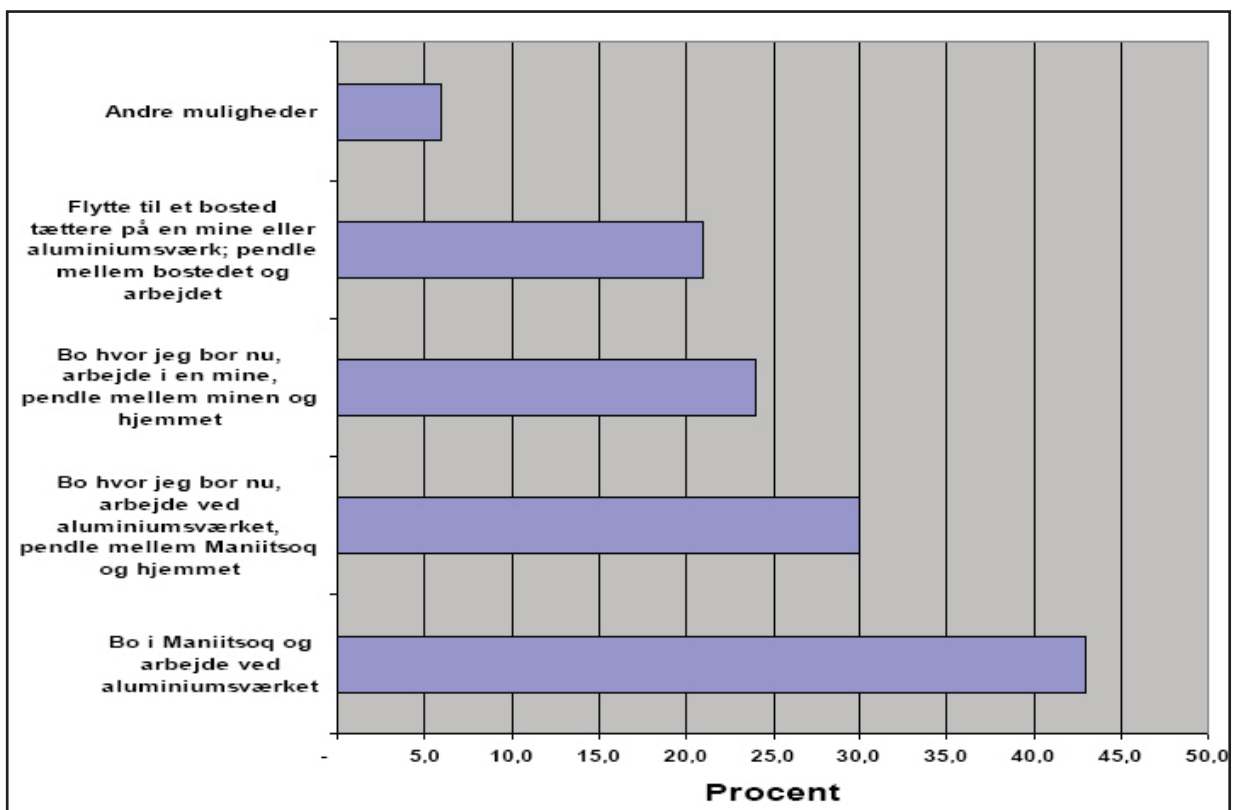
sami aaliangersimasumi angalarsimasarneq" aamma "angerlarsimaffimmiit sulisinnaaneq" sionatigut Kalaallit Nunaanni misilittakkanut sa-nilliullugu ammaffigineqarnerulersimapput, taamaattumillu suleriaatsit nunani allani atorneqar-tut misilittagaqarfigineqartullu Kalaallit Nunaanni oqaluuserineqarsimasut, maanna soqutigineqal-ersimapput.

Misissuinermi inuit apersorneqartut amerlas-susaat ima annertutigaaq, misissuinerup in-ernera takutitsisuusutut taaneqarsinnaalluni, tassalu apeqqutinut Maniitsumut nuukkusun-nermut, najukkaminnit piffinnut allanut su-liartortarsinnaaneq periarfissallu allat pillugit. Soqutigineqarnerpaaq tassaavoq Maniitsumut nuukkususinnaaneq, tassanilu aluminiumik tunisassiorfissami sulerusunneq. Apersorneqar-tut 25%-iisa sinnerlugu akuerisinnaallugu nalu-naarutigisimavaat najugarisartik qimanngik-kaluarlugu allamut suliarortarsinnaaneq. Aatsitassarsiornermut atatillugu aamma taama inissisimasoqarpoq, tassami 25%-ingajaasa na-jugarisaminniit aatsitassarsiorfimmu suliaroral-lartarsinnaaneq periarfissatut taasimavaat.

Taamaattumik akissuteqartut oqaaseqaataataala-jaatsutut taaneqarsinnaavoq. Suliffissaasinnaasut nutaat soqutiginniffigineqarput, nalunngilaallu suliffissani nutaani suliasat suut tigusinnaaner-lugit, sulilissagaluarunillu nuuttariaqarsinnaaneq ammaffigaat.

Takutitassiaq 18. Suliffigineqarsinnaasut.

Takutitassiaq 19. Sumi najugaqarnissaq pillugu.

Qallunaat Nunaanni kalaallinut suut atuuppat?

Qallunaat Nunaanni 15.000-ingajannik kalaaleqarpoq. 1980-mi 8.500-juusimapput, kisitsisilli taamaneritit alliaartuaaginnavissimavoq. 1970-ikkunnili ukiunili qulilikkaani kingullerni Qallunaat Nunaannut nuuttarnerit ilinniariartornermut attuumassuteqartuunerusarsimapput. Namminersornerullutik Qqartussat atuutilernerata kingorna, Kalaallit Nunaannit nuuttut annertusimapput. Pissutitsinullu ilaapput kalaallit inuusuttut Qallunaat Nunaannut atuariarnerminni danskusunik aappartaartortarneri.

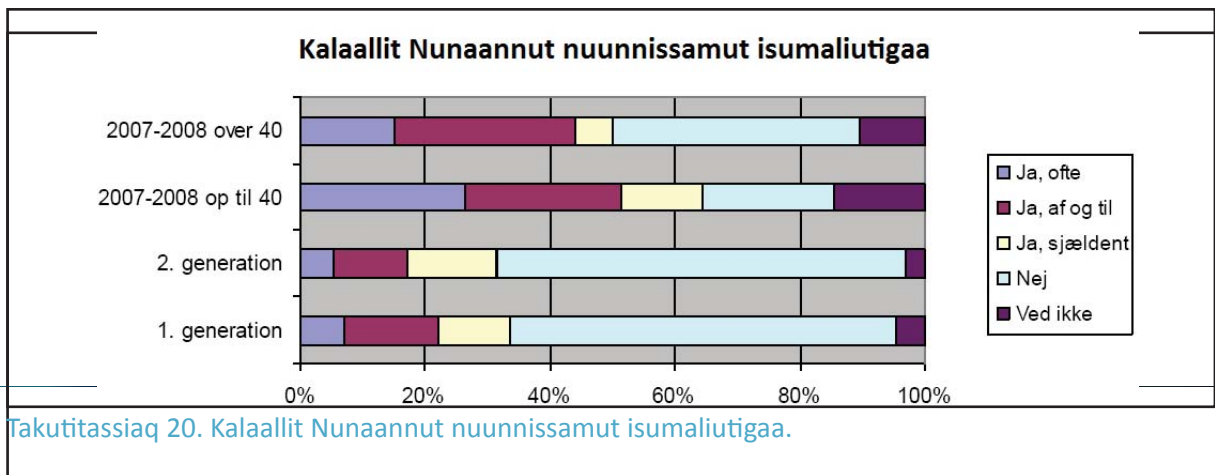
Kalaallit Qallunaat Nunaanni najugaqartut pillugit misissueqqissaarnermi eqimattat pingasut misissorneqarsimapput:

- Kalaallit nuuttut. Tassaapput inuit Kalaallit Nunaanni inunngorsimasut, maannalu Qallunaat Nunaanni najugaqartut, taassumalu angajoqqaavisa aappaa minnerpaamik kalaaliusoq.
- Kalaallit Nunaannit nuunnikut qitornai. Tassaapput kalaallinit Qallunaat Nunaannut nuunnikumit qitornaasut, Kalaallit Nunaanni Qallunaat Nunaanniluunniit inunngorsimasut, maannalu Qallunaat Nunaanni najugaqartut.
- Eqimattat pingajuat tassaavoq kalaallit, 2007-mi 2008-milu Qallunaat Nunaannut nuunnikut. Misissuinermi eqimattaq taana marlunnut minnerusunut avinneqarnikuvoq. Siulleq inuit 40-t tikillugit ukiullit, aappaatullu inuit 40-t sinnerlugit ukiullit.

Soorlu takutitassiami takuneqarsinnaasutut (Takutitassiaq 20) eqimattat nooqqammersut illuata tungaanilu kalaallit nuuttut, nuuttullu qitornai assigiinngillat. Eqimattat pingajuaniittut affaasa missaasa Kalaallit Nunaannut nuunnissaq eqqarsaateqarfigisarpaat, kisiannili kalaallit nuuttut nuuttullu qitornaasa 30%-iisa missaasa nuunnissaq eqqarsaatigisarlugu. Kisiannili taama eqqarsaateqartoqaraluartoq 5%-it ataallugu pivusunngortitsisarput.

Susassaqarfillu nutaat eqqarsaatigissagaanni, amerlanerusuteqarluartut nalunaaruteqarsimapput nuunniarnermut aaliangernissami susassaqarfiit nutaat aaliangiisooqataanaviannngitsut. Kalaallit nuuttut taakkulu qitornaasa 90 %-iisa sinnerlugu nalunaarutigisimavaat susassaqarfiit nutaat taakkartorneqartut orniginanngitsuusut. Nooqqammersullu takugaanni isigininneq pitsaaneruvoq, tassami 12%-it sinnerlugu nalunaaruteqarsimapput, aaliangernissamut suniuteqarsinnaalluurtut.

Soqutiginninnerup annertussusaa killeqaraluartoq, kisitsisinngorlugu eqimattaq 1.100 missaaniittut misissuinerup inernerit tunngavigalugit susassaqarfinit nutaanut soqutiginninnerminnut takutitsipput, taamaattumillu Kalaallit Nunaannut nuunnissaannut susassaqarfinit nutaanit sunnerneqarsinnaasutut isikkoqarlutik.

Pilersaarutit aatsitassarsiornermi ingerlatsinerit, aluminiuliornermikaatsitsiveqarneq, allallu annertuunik pilersaarusionerit sunniteqassappat nuunnissamut imaluunniit naamik?

ALLE					
Alle, antal					
Gruppe	Ja	Nej	Svarer ikke	Ved ikke	I alt
Første generation	350	4930	5	56	5341
Anden generation	601	7702	0	120	8423
2007-2008 op til 40 år	95	489	0	16	600
2007-2008 ældre end 40 år	47	465	0	8	520
I alt	1093	13586	5	200	14884
Alle, procentvis fordeling					
Første generation	6,6	92,3	0,1	1,0	100
Anden generation	7,1	91,4	0,0	1,4	100
2007-2008 op til 40 år	15,8	81,5	0,0	2,7	100
2007-2008 ældre end 40 år	9,0	89,4	0,0	1,5	100
I alt	7,3	91,3	0,0	1,3	100
MÆND					
Mænd, antal					
Gruppe	Ja	Nej	Svarer ikke	Ved ikke	I alt
Første generation	220	1637	0	5	1862
Anden generation	357	3287	0	71	3715
2007-2008 op til 40 år	63	150	0	8	221
2007-2008 ældre end 40 år	24	126	0	0	150
I alt	664	5200	0	84	5848
Mænd, procentvis fordeling					
Første generation	11,8	87,9	0,0	0,3	100
Anden generation	9,6	88,5	0,0	1,9	100
2007-2008 op til 40 år	28,5	67,9	0,0	3,6	100
2007-2008 ældre end 40 år	16,0	84,0	0,0	0,0	100
I alt	11,2	87,4	0,0	1,4	100
KVINDER					
Kvinder, antal					
Gruppe	Ja	Nej	Svarer ikke	Ved ikke	I alt
Første generation	130	3292	5	52	3479
Anden generation	243	4415	0	49	4707
2007-2008 op til 40 år	32	339	0	8	379
2007-2008 ældre end 40 år	24	339	0	8	371
I alt	429	8385	5	117	8936
Kvinder, procentvis fordeling					
Første generation	3,7	94,6	0,1	1,5	100
Anden generation	5,2	93,8	0,0	1,0	100
2007-2008 op til 40 år	8,4	89,4	0,0	2,1	100
2007-2008 ældre end 40 år	6,5	91,4	0,0	2,2	100
I alt	4,8	93,8	0,0	1,3	100

Suliniutit taama isikkullit nunani allani qanoq misilittagaqarfigineqarpat?

Suliassa qarfiit Kalaallit Nunaanni pilersaarusiorfigineqartut nunarsuatsinni misilittagaqarfigineqareerput. Suliassa qarfiit taakku allani ataqateqarlutik ingerlanneqarnikuupput. Ilaatigut Kalaallit Nunaanni nalunngineqareerput, kisianni nunani annertunerujussuarmik ilisimasaqarfigineqarput, Kalaallit Nunaanni ilai assersuunneqarsinnaalutik. Taamaattumik pingaaruteqarpoq nunani allani misilittakkat pillugit paasissutissat katersorneqarnissaat. Tamanna pillugu assigiinngitsunik marlunnik misissuisoqarnikuuvoq. Siullertut Kalaallit Nunaanni paasissutissat pigineqartut katersorneqarsimapput, aappaatullu suliniutit nunani issittuniittut toqqarneqarsimasut tunngavigalugit katersisoqarsimalluni. Nunap assingani quppernerup tullianiittumi takuneqarsinaavoq suliniutit taakkartorneqartussat sumiinersut.

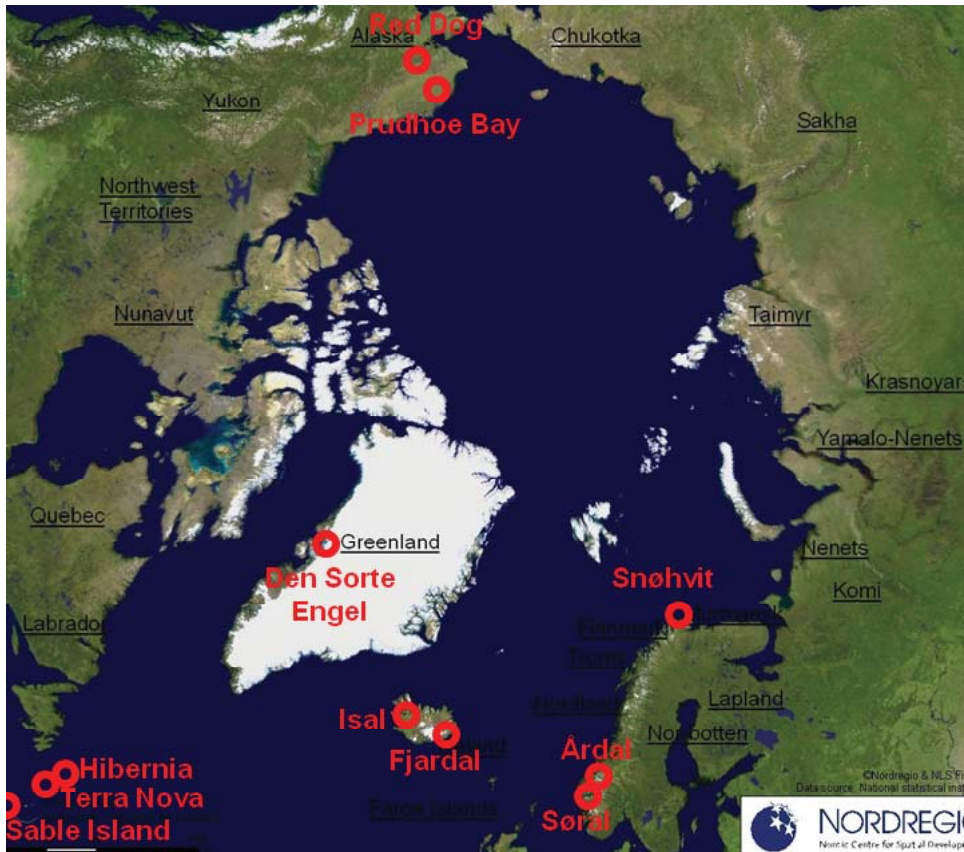
Kalaallit Nunaanni misilittakkat tunngavigalugit paasissutissat pigineqartut pitsaassusaat assigiinneqaaq. Paasissutissat pitsaanerpaat **”Inngili Qernertoq”**-tuminngaaneerput, paasissutissallu tassanngaaneersut misissuinermit pingaarnertut tunngavimusimallutik.

Kalaallit Nunaanni aluminiumik aatsitsivimmik pilersitsiniarnermit atatillugu apequtit tunngavimusut, nunani allani aamma apequtigineqarnikuusimapput, tunisassiorfinnik taama isikkulinnik pilersitsiniarnermi imaluunniit suliniutini allani

annertuujusuni. Suliniutit taama isikkullit inuiaqatigiinnut ajornartorsiutinik misissuiffissanik pilersitsisarpoq. Kalaallit Nunaannut ilisarnaatit ilagaat, siullertut assigiinngitsuni sulisoqarnej pillugu suleqatigiisitsinissaq. Aappasaatut suliniutit angissusaat. Pingajussusaat sumi inissisimani, amerlanertigut piffinni inukitsuniittarnerat. Taamaattumik tunngaviit taakku pingaaruteqarput, assigikannigaanik ujarlissagaanni. Tamatumalu kingunerissavaa, suliffeqarfiit assigiinngitsut qinigassat annikitsuararsuunissaat, aluminiumik aatsitsiviit ujarlerfigissagaanni.

Taamaattumik misissuisimanermi suliffeqarfiit aaliangersimasut **aatsitassarsiornerup, nukissiornerup aluminiumillu tunisassiornerup** iluani ingerlatsisut takuniarneqarsimapput. Assersuutit nunani issittuniittunit aaneqarsimapput, tassami **Island**-imiit, **Canada**-miit, **Norge**-miit **Alaska**-miillu aaneqarnikuupput. Suliassa qarfiillu assigiinngitsut piffissami ingerlanneqarnerini assigiinngitsuninngaaneernissaat (aallarterlaat / qangali ingerlanikut) anguniarneqarsimavoq, taamaasiornikkullu misissuinermit takuniarneqarsimavoq inissisimaffinnit assigiinngitsunit takuneqarnissaat. Tamatumani saniatigut assersuutit pingaassusaat assigiinngitsorujussuupput. Minnerunngitsumik misilittakkat ataasiakkaat tikkuartariaqarput Kalaallit Nunaanni immikkut pilersaarusiornermi ilaasariaqartut:

-
- Aningaasaqarniarnikkut sunniutissat ilaaffigissagaanni amerlanertigut pingaaruteqarluinnartarsimavoq suliassallit isumaqatigiisuteqarfiginissaat, imaluunniit ingerlatsiviit suliassanik avataaniittunut ingerlatsisussarsiornerini suliassanik tigusiarnikkut, iluarsaassassanillu suliarinninniarnikkut aamma ilaasoqarsinaavoq.
 - Suliassallit isumaqatigiisuteqartarnerisigut, ingerlatsiviillu suliassanik avataaniittunut ingerlatsisussarsiornerisigut tunisassiorfiit allaanerusut pilersinneqarsinnaanngortarsimapput, ingerlatassanik ingerlatsinikkullu iluarsaassassanik assigiinngitsunik pisariaqartitsinerit, susasaqarfinnik nutaanik aamma pilersitsisuusarsimapput.

Takutitassiaq 22: Assersuutit sumi inissisimaneri.

- Suliffeqarfiup sanaartorneqarnerani avataanit suliaartortut annertunerusumik atorneqartarsimapput, illuata tungaanili suliffeqarfimmik ingerlatsilernerimi illoqarfimmut nunallu immikkoortuanut annertuumik inuit ataasiakkaat aningaasaqarniarnerannut susassaqarfiit nutaat sunniuteqartarsimapput.
- Nunap immikkoortuani ilinniarfiit susassaqarfinnut nutaanut attuumassuteqartut qitiusumik katersorneqarsimaneri allanngorsinnaasarpup suliassaqarfiit nutaat takkukkaangata, soorlu illoqarfinnut allanut inissinneqarsinnaasarsimallutik, pitsaasumik kinguneqartumik.
- Sulisartut nuuttarneri allanngugaarnej ajorput, naak nalunaarutigisaraluarat piffimmut allamut suliaartortarsinnaaneq apersorneqarnermi soqutigineqartaraluartoq.
- Nunaqarfinniit allamut piffissami aalianger-simasumi suliaartortarnikkut nunaqarfimmut aningaasaqarnikkut siuariartornissamut peqataasoqarnissaanik eqqarsartarnej piviunngunngitsoortarpoq, tassami aningaasarissaarnerulernerup kingunerisarpaa, inuit nunaqarfinniit illoqarfinnut nuuillutik nuuttarnerannut, tassami aatsitassanik piiaaffinni sulisut meerai ilinniarnissamut periarfissaat illoqarfinni pitsaanerusarmata.
- Aallartisarnermi ajornartorsiutaasartut ilagaat taaneqartartut "gold diggers" (iluanaarniapiluit), tassa inuit aallartisarnermi suliffeqarfinnut takkuttartut sukkaasumik aningaasarsiupallanniarlutik, soorlu avataaniit sullissiniarlutik neqeroruteqarnikkut, tassa suliffeqarfiup inissimaffianut nuunngikkaluarlutik, utoqqisaagallartumik nuuttartut aningaasanik naammattunik isertitaqareernissamik tungaannut, tamatumalu kingorna piffik qimattarlugu.
- Teknologimik allanngortiterinerit amerlanertigut kingunerisarpaat sulisussanik ikinnerusunik pisariaqartitsilernej, taamaattumillu pilersaarluarnissaq pisariaqartinneqartarpoq.

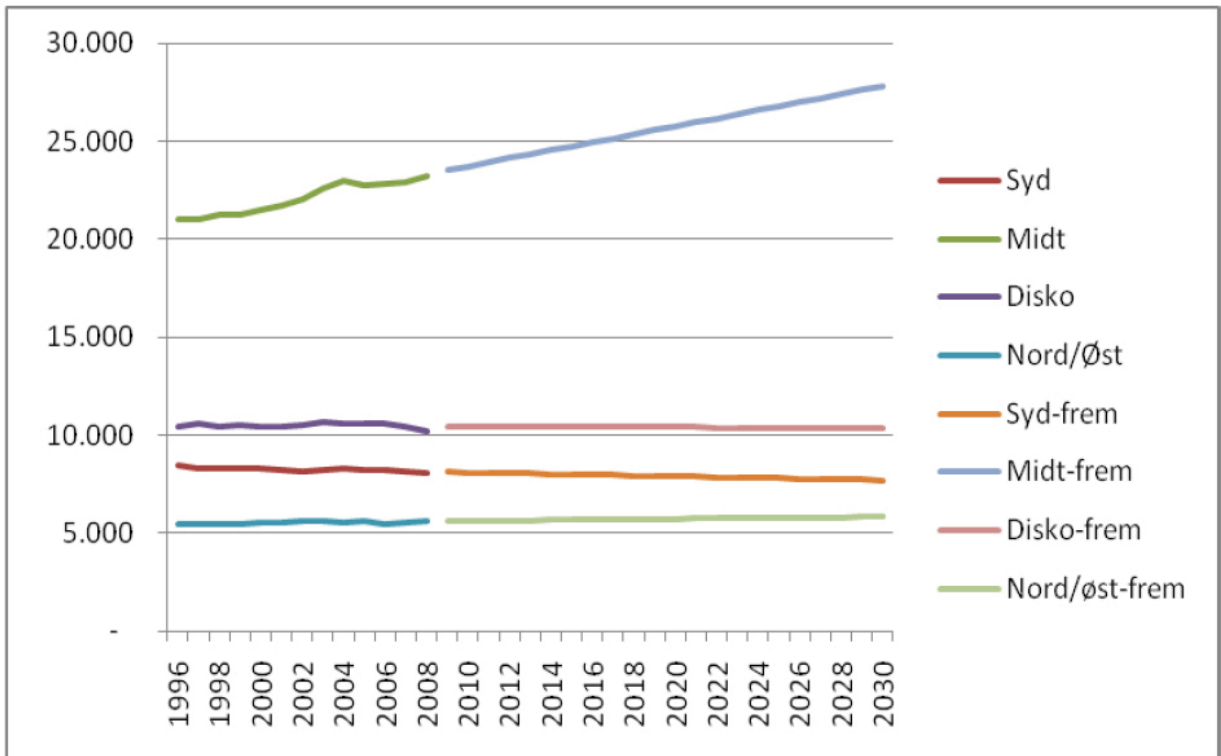
Kalaallit Nunaannut qanoq siulittuisoqarsinnaava?

Quppernerup tulliani (takutitasiat 23-24-lu) nunap immikkoortui misissuiffigisat ineriartornissaannut siulittuut ajornaatsoqsaqqummiunneqarpoq. Siulittuut tunngavigisat pingaarnertut atorineqarsimasut tunngavigalugit eqqoriaaneruvoq, tassa suaassuseq, inunngorfik, illoqarfinni nunaqarfinnilu inuiaqatigiit agguataarneri, nunallu immikkoortuini agguataarnerit.

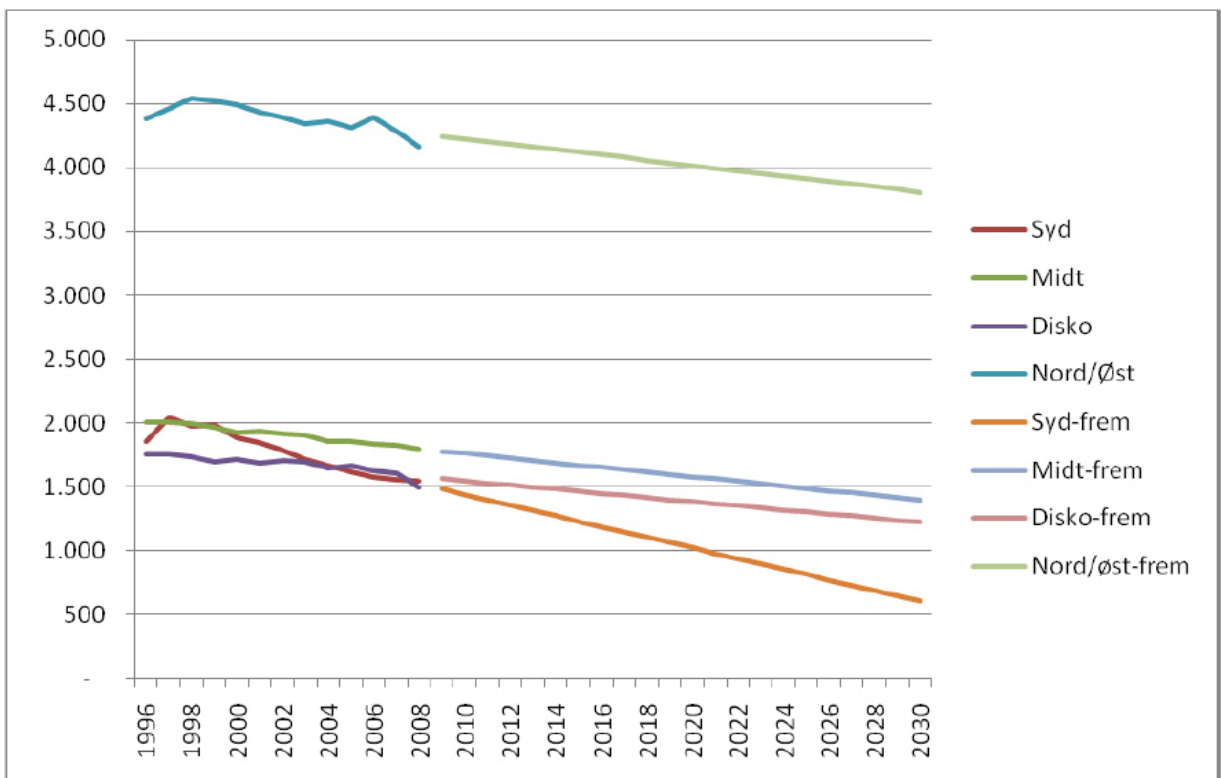
Siumut eqqoriaaneq ineriartornerup assinganik ingerlaannarnissaq tunngavigaa. Taama eqqoriaaneq apeqquserneqarsinnaavoq. Tassami pissutsit ullu manna tikillugu ineriartorsimanerisa assinganik ineriartortoqartariaqarpoq eqqoriaaneq eqqutissappat.

Eqqoriaanissamullu pissutsit allat isiginiartariaqarput, soorlu susassaqarfiit nutaat, soorlu aluminiumik aatsitsivik sananeqassappat, inuiaqatigiit najugaqartarnerannut pissutsinik allannguisussaavoq, taamatullu ineriartorneq allamut sangutillugu.

Pingaarnertut nalunaarusiami taassumalu tunuani nalunaarusiani assigiinngitsuni siumut eqqoriaanissamut periutsit takutinneqarput. Taakku ataasiakkaaralutik assigiinngitsunik takutitsisarput. Iluseq nalinginnaasoq allaanerungaangilaq eqqoriaaneq ajornaatsumi tunngavigalugu inernerusumit.

Takutitassiaq 23: Nunap immikkoortuini illoqarfinni najugaqartut ineriartornerusimasaq malillugu siumut ingerlatseqqiinnarluni eqqoriaaneq.

Takutitassiaq 24: Nunap immikkoortuini nunaqarfinni najugaqartut ineriartornerusimasaq malillugu siumut ingerlatseqqiinnarluni eqqoriaaneq.

Misissuinerit

Misissuinerit pingaarnertut tunngavimusimapput suliniutit angisuut aatsitassanik suliaqarnikkut tunisassiornerit, taakkulu sunniutigisinnaasaat. Assersuutitut taaneqarsinnaapput aatsitassanik paaaffissat, aluminiumik tunisassiorsinnaaneq aammalu kulbriint-imik paaaneq. Minnerunngit-sumillu suliniutit taaneqartut inuiaqatigiinnut sunniutigisinnaasaat misissussallugit. Aamma paaserusunneqarpoq suliniutit ungasinnierusooq eqqarsaatigalugu Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit inissisimaneranut allanngortitseqataasinnaas-sanersut.

Misissuinerit pingaarnertut anguniagaasimavoq inuiaqatigiit nuuttarnerisa ilusaat paasiniassal-lugu, inuiaqatigiillu qanoq nuuttarnerat paas-iniassallugu. Aamma misissorniarneqarsimavoq inuiaqatigiit nuuttarneq pillugu isumaat, nunag-isamut attuumassutit, allamullu nuunnissamut periarfissat. Misissuinerit tunngavigalugit nassui-aammi apeqqutit makku akiniarneqarput:

- Kikkut nuuttaqattarnerpaappat?
- Suiaassuseq, ukiut isertitallu nuunnissa-mut sunniuteqartarpat, aammalu ilaq-utariit ilusaat nuuttarnerit sunniuteqar-tarpat?
- Sooruna inuit ilai nuuttaqattaartatut, ilaal-lu nuunnissaminnut perusunngitsut?

- Suliassaqarfinnik nutaanik pilersitsi-ortorneq sulisartunik kalaaliusunik kajungerisitsisinnaava?
- Suliassaqarfiit nutaat pilersinneqar-pata, tamanna illuata tungaanik susas-saqarfinnut allanut imaluunniit nunap immikkoortuisa ilaannut inunnik pingaar-utilinnik tigooraasoqassava?
- Inuit nuuttarnerat allangussappat, taava kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit qanoq na-jugaqartarnerannut sunniuteqassava?

Nassuiaammi uani tunngavigineqartoq inuit nuuttarnerat pillugu misissuisut nittartagaanni aaneqarsinnaalissaaq 18. januar 2010-mi. Nas-suiaat misissuinerit assigiinngitsut sisamat tunngavigai, tamarmillu Kalaallit Nunaanni nuuttarneq pillugu misissuinerusimapput. Misissuinerit tal-limaasa misissorsimavaat nunani allani suliniutit ima isikkullit qanoq misilittagaqarfigineqarsiman-ersut, misissuiffiillu Kalaallit Nunaannut pissutsinut assingusussaapput. Taamaattumik nassuiaammi uani imaqarnerisuiinerit tunuanni nassuiaateqar-poq immikkut misissuiffiusimasunik, itinerusumillu misissuinerit ataasiakkaat allaaserineqar-simapput, paasissutissat tunuliaqutaasuni amerlanerupput pitsaassusaallu annertunerullu-tik. Paasissutissat tunngavimusut suliniutip nittart-agaanni aaneqarsinnaalissapput 1. februar 2010.

Periaatsit

Kalaallit Nunaanni nuuttarneq pillugu misissuinerit assigiinngitsut tallimat ingerlanneqarsimapput, tamarmillu paasissutissanik immikkuullarissunik pissarsiffiusimapput, ataatsimullu isigigaanni nuuttarneq pillugu paasinninniarnermut iluaqutaasimallutik.

Misissuineri immikkoortoq siulleg tassaasimavoq, paasissutissat pigineqareersut misissuiffigissallugit, taannalu nuuttarnerit pillugit paasissutissanik 1996-imiit 2006-ip tungaanut katersorneqarsimasunik misissuineruvoq. Kalaallit Nunaanni Kisitseqqissaartarfimmi paasissutissat pigineqartut atorineqarsimapput. Misissuineri uani paasiniarneqarsimavoq sum-inngaaniit sumut nuuttoqattarnersoq, qanorlu Kalaallit Nunaanni innuttaasut nuukulatiginersut. Tamatuma saniatigut paasiniarneqarpoq kikkunerusut nuuttarnersut, qanoq suaassuseqarnersut, qanoq ukioqarnersut, ilaqutariinnermi qanoq inissisimanersut, qanoq isertitaqarnersut tunngaviillu allat soorlu inooqatigiinnermi aningaasqarniarnermilu pissutsit.

Misissuinerit immikkoortuisa tulliat apersuinik-kut ingerlanneqarsimavoq, Kalaallit Nunaannilu sulisartunut takussutaasinnaanerat anguniarlugu agguataarneqarsimapput, apersukkallu 1559-iusimallutik. Inuit immikkut toqqarneqarsimapput tamakkiisumik takussutaasinnaaniassammata, soorlu suaassusermut, inunngorfimmut, nunap immikkoortuanut najugarisamut (Takutitassiaq 25). Apeqqutini saqqummiunneqarsimasuni tamatigoortut paasiniarneqarsimapput, soorlu qanoq ilinniagaqarneq, sumi najugaqarneq, tamatuma saniatigut paasiniarneqarsimapput apersorneqartut kissaataat, anguniagaat, soqutigisaat najugarisamiiginnarusunnersut imaluunniit illoqarfimmut allamut ilaquttat kisiisa ilagalugit nuukkusunnersut. Aamma apeqqutigineqarsimapput suliassa qarfiit nutaat assigiinngitsut qanoq ilisimasaqarfigineqarnersut, qanorlu apersorneqartumut susassa qarfiit taakku soqutiginar-tiginersut siunissami. Misissuinerup immikkoortu-

ata aappaani suaassuseq, ukiut, ilaqutariinnermi inissisimaneq, isertitat paasissutissallu allat pingaartillugit ingerlanneqarsimapput.

Misissuinerit immikkoortuisa pingajuanni immikkut paasiniaavigineqarsimapput inuit 177-it, taakkulu itinerusumik paasiniaavigineqarsimapput qanoq siunissamut isumaqarnersut qanorlu kissaateqarnersut. Apersorneqartut apersuiner-mi siuliani ilaareersimapput (misissuinerit immikkortuisa appaat). Misissuineri uani apersuinerit inummut ataatsimut attuumassuteqartut apeqqutigineqartarsimapput, siunissaq pillugu aaliangiinissami suut pingaartinneqarnersut paasiniarneqarsimapput, tassa nalinginnaasumik apersuinikkut pissarsiarineqarsinnanngitsut apeqqutigineqartarsimapput. Apersuineri apeqqutit najugaarisamut attuumassutsit, nammineq siunissamut isumat, ilaquttat katersuuffittut inissisimanerat, nunagisami nunallu immikkoortuani attaveqarfiit allallu pingaaruteqartut tikiinneqarsimapput.

Misissuinerit immikkoortuisa tallimaanni kalaallit Qallunaat Nunaanni najugaqartut pillugit misissuinerusimavoq, taannalu Qallunaat Nunaanni Folketing-imi Atlantikup Avannaani Suleqatigiit suleqatigalugit ingerlanneqarsimavoq. Misissuineri paasiniarneqarsimapput Kalaallit Nunaannut Qallunaat Nunaannut attuumassutit, kinguaari-inni qanoq inissisimaneq, Kalaallit Nunaanni inuit eqimattat ilaannut attuumassutit, inuiaqatigiinnullu kalaallinut attuumassutit. Tamatuma saniatigut paasiniarneqarsimapput susassa qarfiit nutaat Kalaallit Nunaanniittut qanoq nuunnissamut sunniuteqarsinnaanerit. Suut tunngaviuppat Kalaallit Nunaannut nuunnissamut imaluunniit Qallunaat Nunaanni najugaqaannarnissamut aaliangernermi, Kalaallit Nunaannilu suliassa qarfiit nutaat sumi najugaqarnissamut aaliangernermi sunniuteqassapat?

Misissuinerit immikkoortuisa tallimaanni misissorneqarput suliniutit annertuut aatsitassarsi-

ornerup, nukissiornerup aluminiumillu tunisasiornerup iluini misilittakkat. Misissuinermik ingerlatsinermi ilaatigut misissorneqarsimapput pilersaarusiornermiit tunisassiornissap tungaanut ingerlaaneq, ataatsimilu ingerlatap matuneqarnissaata tungaanut misissuisoqarsimalluni. Kisianni aamma tamatuma saniatigut misissorneqarsimapput tunisassiorfissanik pilersitsiniarnerni siumut ilimagisimasat, illuata tungaanilu pilersitsinermi qanoq kinguneqartoqarpa. Misissuinermi uani aamma misissorneqarsimavoq pilersaarusiornermi innuttaasut eqqorneqartussat ilaatinneqarneri qanoq pingaaruteqarsimanersut qaninnerusoq ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugit.

Nalunaarusiami misissuinerit immikkoortuisa talimaasut naggataatigut pingaarnersiorlugu Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit qanoq isikkoqarsinnaanerit assigiinngitsutigut takutinniarneqarpoq suliaasaqarfii nutaat siunissami pilersinnaqarsinnaasut ilaatillugit aappaatigullu suliaasaqarfii nutaat ilaatinnaq. Tamatuma tulleraa misissuiner-

ni immikkoortuni siullerni sisamani paasissutissat pingaarnersit eqikkarlugit immikkut Kalaallit Nunaanni nuuttarnerup takuniarneqarnera.

Nassuiaatini paasissutissat annertuut saqqummiunneqartut saniatigut taasariaqarpoq misissuinerit ingerlanneqarnerini paasissutissat immikkuullarilluinnartut pilersinneqarsimammata. Siullermik oqaatigisariaqarpoq Kalaallit Nunaanni apersuinikkut misissuinerit una annertunersaasa ilagimassuk, misissuinermilu pingaartinneqarsimapput paasissallugit inuiaqatigiit siunissamut eqqarsaataat. Aamma iluatsinneqarsimavoq Kalaallit Nunaanni ilinniarsimasut allattorsimaffiat, Qallunaat Nunaanni ilinnarsimasut allattorsimaffiallu kalaallit ilinniarsimasut pillugit paasissutissaataat ataatsimut suleqatigiisissallugit, taamaasiornikkullu ilinniarsimassutsip isikkua tamakkiisoq takuneqarsinnaalersimavoq ilinniagaq Kalaallit Nunaanni Qallunaat Nunaanniluunniit tiguneqarsimanera apeqquaatinnagu.

Sisamanut agguataarineq			Eqimattat annertus.	Ikkerpaamik	
Kalaallit Nunaanni inunngortut (FIG)	Kujataa	Illoqarfik	Angut	2.544	65
			Arnaq	2.345	65
		Nunaqarfik	Angut	503	59
			Arnaq	397	57
	Avannaa/ kangia	Illoqarfik	Angut	1.665	64
			Arnaq	1.558	64
		Nunaqarfik	Angut	1.365	64
			Arnaq	1.157	63
	Qeqqa	Illoqarfik	Angut	6.567	66
			Arnaq	6.346	66
		Nunaqarfik	Angut	586	60
			Arnaq	509	59
	Disko	Illoqarfik	Angut	3.254	65
			Arnaq	2.961	65
	Nunaqarfik	Angut	521	59	
		Arnaq	427	58	
Kalaallit Nunaata avataani inunngortut (FUG)	Avataani	Illoqarfik	Angut	500	59
			Arnaq	244	53
		Nunaqarfik	Angut	82	37
			Arnaq	29	20
	Qeqqani	Illoqarfik	Angut	2.377	65
			Arnaq	1.241	63
		Nunaqarfik	Angut	120	43
		Arnaq	48	28	
		Katillugit	37.346	1.367	

Takutitassiaq 25. Tullissaanik apersuinermi sisamanut agguataarisaqarsimavoq. Avataani oqarnermi, kommunitoqqat malillugit ukuupput: Nanortalik, Qaqortoq, Narsaq, Paamiut, Uummannaq, Upernavik, Qaanaaq, Ittoqqortoormiit, Ammassalik.

Ingerlatitseqqinneq

Nassuiaatini Kalaallit Nunaanni nuuttarnermut attuumassuteqartuni aatsaat ajornartorsiut pingaaruteqaqisoq misissuiffiqineqarpoq, taamaasilunilu inuiaqatigiit pillugit paasissutissat pingaaruteqartut pigineqalerput, kingusinnerusukkullu susassaqarfiit nutaat, aluminiumik aatsitsivik, aatsitassarsiorneq oliamillu qalluineq pillugit aaliangiisoqalerpat pingaaruteqassapput.

Tamatuma saniatigut maannamut pissutsinut takutitsisuupput, siunissamilu misissueqqittoqalerpat aallarniutissatut atorineqarumaarput. Paasissutissat atorluarneqarnerpaassapput akulikitsumik misissuinerit nutarterneqartassagunik, taamaasilluni piareersarnermi atorluarneqartu-aannarsinnaassapput.

Aamma saqqummiunneqartariaqarpoq nasuiaammik suliaqarnermi apeqqutinik pingaaruteqartunik saqqummiussisoqarsimammatt, siunissamilu qaqqinneqartariaqartussanik, soorlu:

- Nuuttussatut ilimagisat tunngavigalugit suut aningaasaliiffiqisariaqarpat, suut aningaasartuuteqarfiunerulissappat, aamma aningaasarsiorfissat nutaat suussappat – qaninnerusoq ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugit?
- Inooqatigiinneq kulturilu pillugit suut aporfiusarsinnaappat, suullu eqqumaffineqartariaqarpat, ajornartorsiutit pinnigitsoortinniarlugit?

